

για την ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τ.Θ. 50957
Θεσσαλονίκη
54014

- **ΑΦΙΕΡΩΜΑ:**
«Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό Υλικό»
- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε.**
- **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ**

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ - ΧΕΙΜΩΝΑΣ 2004 • Τεύχος 32 • 3€

για την
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τεύχος 32
Φθινόπωρο - Χειμώνας 2004
Θεσσαλονίκη
ISSN : 1108-1120
Κωδικός εντύπου: 6523

Ιδιοκτήτης: Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
ΑΦΜ.: 90147670, ΔΟΥ ΙΗ' Αθηνών

Εκδότης:
Υπεύθυνος Πρόεδρος της ΠΕΕΚΠΕ
Γιώργος Φαραγγιάκης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Διευθυντής Σύνταξης: Κώστας Νικολάου
τηλ. 2310-886046
e-mail: kinikola@hol.gr

Ανακληρωτής Διευθυντής Σύνταξης
Δέσποινα Σουβατζή
τηλ. 2310-434349
e-mail: sounatzi@eled.auth.gr

Ειδικοί Συντάκτες

Νανά Αντωνιάδου
Νίκος Βουδριαλής
Ρούλα Γκαλιου
Γιώργος Καλαϊτζίδης
Σταύρος Λάσκαρης
Γιώργος Πετρίδης
Βέτα Τσαλίκη
Γιάννης Φαρμάκης
Καίτη Φραγκίσκου

Συ συνεργάτες Παραρτημάτων

Ηλίας Γάτος (Στερεάς Ελλάδα-Εύβοιας)
Παναγιώτης Κάβουρας (Έβρου-Ροδόπης)
Αναστασία Κουρεντζή (Μαγνησίας)
Κυριάκος Λεμπέσης (Αττικής)
Παναγιώτης Σταθόπουλος (Δυτ. Ελλάδα)
Σάββας Σωμαράκης (Κεντρικής Μακεδονίας)
Παναγιώτα Τσελεκταΐδου (Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης)

Συνδρομές Ετήσιες

Μέλη της ΠΕΕΚΠΕ: Δωρεάν
Εσωτ.: 10 €, Εξωτ.: 15 €
Φορείς: 20 €

Αλληλογραφία

για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τ.Θ. 50957 Θεσσαλονίκη 22-GR 54014
Τηλ. & Fax: 2310-235183

Δημιουργικό-Διαχωρισμοί-Εκτύπωση films

Pre-Press Εκδοτική Βορείου Ελλάδος
Εκτύπωση
ΦΙΛΙΠΠΟΣ Εκδοτική Βορείου Ελλάδος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

της Σύνταξης.....3

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Αφιέρωμα: «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό Υλικό»

Ημερίδα των Παραρτημάτων Κεν. Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ και της Ελληνικής Εταιρίας	4
Αρχές και στόχοι στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την Περιβαλλοντική εκπαίδευση της <i>Μυρτώ Πυροβέση</i>	5
Χρήση εκπαιδευτικού υλικού Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην τυπική και την άτυπη εκπαίδευση της <i>Ν. Αντωνιάδου</i>	9
Ένας Σχεδιασμός Εκπαιδευτικού υλικού για το Μουσείο Ύδρευσης Θεσσαλονίκης της <i>Ε. Μπενιάτα και Γκουγκαρά Ευαγγελία, Δαγκλή Ολυμπία, Κουτσουρά Ζωή</i>	11
Προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη ο Άνθρωπος σε απόσταση της <i>Χ. Σωτηροπούλου</i>	16
Το Περιβαλλοντικό Ήθος ή Πόση η θεωρία γίνεται πράξη το ίδιο της <i>Χ. Σωτηροπούλου</i>	19

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε.

«Σχολικός Κήπος» Νηπιαγωγείο ΑΓΓΕΛΟΧΩΡΙΟΥ ΤΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ	20
«Τα Πάρκα» του <i>Αν. Βαγενά</i>	23

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Οδοιπορικό στο Εθνικό Πάρκο της Ιταλίας ABRUZZO του <i>Ε. Κολτσιδόπουλου, ΚΠΕ-Μακρυνίτσας</i>	24
Όμιλος Παιδαγωγικού Προβληματισμού και Δράσης του <i>Σταύρου Αγαζάνη</i>	27
Ενημερωτικό Δελτίο ΠΕΕΚΠΕ (ΣΤ Έκλογοαπολογιστική Συνέλευση)	28
ΠΕΕΚΠΕ - Δυτ. Ελλάδα	29
Ευχαριστήριο	30
Περιβαλλοντικά Συνέδρια	31

Οδηγίες για κείμενα, που στέλνονται στο περιοδικό

- Τα κείμενα αποστέλλονται εκτυπωμένα και ηλεκτρονικά (σε diskette ή CD-ROM ή με E-mail).
- Οι φωτογραφίες αποστέλλονται οπωσδήποτε στο πρωτότυπο και όχι μόνον ηλεκτρονικά.
- Ένα άρθρο δεν μπορεί να ξεπερνά συνολικά τις 4 σελίδες περιοδικού.
- Σημειώνεται ότι μία σελίδα περιοδικού έχει μέχρι 800 λέξεις, ενώ αν υπάρχουν σχήματα και φωτογραφίες, το κείμενο μειώνεται ανάλογα.

της σύνταξης

της σύνταξης

10 χρόνια

Να ζήσει!

Δέκα χρόνια πέρασαν από την έκδοση του 1ου τεύχους του περιοδικού μας, το 1994, ακριβώς ένα χρόνο μετά την ίδρυση της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. Δέκα κεράκια σβήσαμε στα γενέθλια του περιοδικού, εδώ στη Θεσσαλονίκη όπου εκδίδεται.

Δέκα χρόνια τα ίδια συναισθήματα εναλλάσσονται το ένα με το άλλο: Αγωνία και ικανοποίηση. Δέκα χρόνια η ίδια αγωνία: «έχουμε λεφτά για να βγει το περιοδικό;» Η πιο μεγάλη έγνοια μας και ο κύριος ανασταλτικός παράγοντας. Κι ύστερα, μόλις βρεθούν τα χρήματα χαράς ευαγγελία! Συντακτική επιτροπή. Να δούμε την ύλη, να μονταριστεί, να σταλεί στο τυπογραφείο, να γίνουν οι διορθώσεις. Κι ύστερα κάποιοι πρέπει να παραλάβουν τα πακέτα (2000 τεύχη) και να τα ανεβάσουν στα γραφεία. Κι ύστερα να μαζευτούμε, να πακετάρουμε, να κάνουμε τις αποστολές στα παραρτήματα με το ΚΤΕΛ ή με το ταχυδρομείο. Κι ύστερα να μαζευτούμε να κολλήσουμε τις ετικέτες με τις διευθύνσεις των μελών, για να φύγει το περιοδικό με άλλο ταχυδρομείο στα μέλη του παραρτήματος (πράγμα βέβαια που γίνεται από όλα τα παραρτήματα). Να φροντίσουμε να βάλουμε μέσα και καμιά ανακοίνωση για τα μέλη, μήπως γλιτώσουμε τα έξοδα από ένα ταχυδρομείο. Και να τα δώσουμε χέρι χέρι στους γνωστούς και φίλους μήπως γλιτώσουμε κι άλλα έξοδα ταχυδρομείου.

Όλα αυτά τα χρόνια, κυνηγάμε τον δύσκολο στόχο να εκδίδουμε 4 τεύχη το χρόνο, να είμαστε επίκαιροι και να αποτυπώνουμε τα γενότα, τους προβληματισμούς, τα προβλήματα και τις εξελίξεις στο χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο βαθμό βέβαια που τα μέλη μας και οι εμπλεκόμενοι με να με το θεσμό συμβάλλουν σ' αυτούς τους στόχους. Ακολουθούμε το τρίπτυχο: θεωρία, πράξη, ενημέρωση. Δεχόμαστε κριτική με σκοπό τη βελτίωση του περιοδικού στα πλαίσια του εφικτού. Φιλοξενούμε όλες τις απόψεις. Αυτός άλλωστε είναι και ο ρόλος του περιοδικού, να είναι ένα βήμα ζωντανού διαλόγου, για να ηγηγούνται τα πράγματα όλο και πιο μπροστά.

Του ευχόμαστε λοιπόν μ' όλη μας την καρδιά : να ζήσει!

της Ρούλας Γκόλιου

Ημερίδα των παραρτημάτων Κεντρικής Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ και της Ελληνικής εταιρίας

της Νανάς Αντωνιάδου

αρθρογραφία

Το παράρτημα Κεντρικής Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ σε συνεργασία με το τοπικό παράρτημα της Ελληνικής Εταιρίας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς οργάνωσε και υλοποίησε στις 22 Μαρτίου 2004, 18.00 - 21.00, στο κτήριο Αρχιτεκτονικής του Δήμου Θεσσαλονίκης, Αγγελάκη 13, ημερίδα με θέμα «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό Υλικό». Παράλληλα λειτουργήσε, στο ισόγειο foyer του κτηρίου, Έκθεση Εκπαιδευτικού Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης από διάφορους φορείς. Στην ημερίδα συμμετείχαν εκπαιδευτικοί - μέλη και φίλοι του παραρτήματος Κεντρικής Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ και του τοπικού παραρτήματος της Ελληνικής Εταιρίας.

Αφορμή για την ημερίδα υπήρξε:

» η επιτυχία του Πανελληνίου Συμποσίου της Ελληνικής Εταιρίας με θέμα «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» που έγινε στην Αθήνα στις 21-23 Φεβρουαρίου 2003

» η πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε. που έχει παραχθεί στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια από εκπαιδευτικούς και άλλους φορείς, το οποίο φαίνεται να μη γνωρίζουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί, καθώς και

» ο προβληματισμός για την ποιότητα του υπάρχοντος υλικού.

Σκοπός της ημερίδας ήταν η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί και παράγεται για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Το πρόγραμμα της ημερίδας περιελάμβανε στην αρχή

χαιρετισμούς της προέδρου του παραρτήματος της ΠΕΕΚΠΕ Κεντρικής Μακεδονίας κ. Σουβατζή, του προέδρου της Ελληνικής Εταιρίας κ. Καρρά, και της Γεν. Γραμματέως του τοπικού παραρτήματος της Ελληνικής Εταιρίας κ. Μεταλληνού. Στη συνέχεια ανακοινώθηκε από τον πρόεδρο του Συμβουλίου Π.Ε. της Ελληνικής Εταιρίας κ. Καλαϊτζή το επόμενο συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρίας και παρουσιάστηκαν από τον προηγούμενο πρόεδρο του Συμβουλίου Π.Ε. της Ελληνικής Εταιρίας κ. Ψαλλιδά τα πρακτικά του Πανελληνίου Συμποσίου με θέμα «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» που έγινε στην Αθήνα στις 21-23 Φεβρουαρίου 2003. Ακολούθησαν δύο εισηγήσεις σχετικές με το Εκπαιδευτικό υλικό στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Η πρώτη εισήγηση με θέμα «Άξονες και στόχοι στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» από την κ. Μ. Πυροβέτση, αναπληρώτρια καθηγήτρια Οικολογίας στο ΑΠΘ και η δεύτερη με θέμα «Χρήση του εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση» από την κ. Ν. Αντωνιάδου, εκπαιδευτικό στη Δ.Ε. Στη συζήτηση που ακολούθησε υπήρξε έντονος προβληματισμός για το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό στην Π.Ε. και τη χρήση του, εκφράστηκαν αντικρουόμενες απόψεις για την αναγκαιότητα και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού υλικού. Η ημερίδα στέφθηκε με επιτυχία, αν κρίνουμε από τη μαζική συμμετοχή στην ημερίδα των εκπαιδευτικών - μελών και φίλων του παραρτήματος Κεντρικής Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ και του τοπικού παραρτήματος της Ελληνικής Εταιρίας, αλλά και το ζωρό ενδιαφέρον των συμμετεχόντων στη συζήτηση.

Η συζήτηση συνεχίστηκε στη δεξίωση που ακολούθησε στο χώρο της Έκθεσης Εκπαιδευτικού υλικού. Στην Έκθεση συμμετείχαν:

α) Οι Περιβαλλοντικές οργανώσεις: Αρκτούρος, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Οικολογική Κίνηση Θεσ/νίκης, Ζωοφιλικό Σωματείο «Άργος», Medasset και β) οι Εκδοτικοί οίκοι: Καλειδοσκόπιο, Διερευνητική Μάθηση, Τυποθήκη-Δαρδανός

Ακολουθούν οι εισηγήσεις:

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) είναι να ενημερώσει, να ευαισθητοποιήσει και να διαμορφώσει συνειδήσεις περιβαλλοντικά υπεύθυνων πολιτών, βοηθώντας τους να αναπτύξουν δεξιότητες για κοινωνικο-περιβαλλοντική δράση. Μέσα από αυτό το πρίσμα μπορούμε να δούμε το εκπαιδευτικό υλικό ως ένα πολύτιμο εργαλείο, τόσο για τον εκπαιδευτικό όσο και για τον εκπαιδευόμενο, σε όλη τη διαδικασία και βαθμίδες της εκπαιδευτικής πράξης, όχι μόνο της τυπικής αλλά και της άτυπης εκπαίδευσης.

Τον ρόλο του εκπαιδευτικού υλικού μπορούμε να προσεγγίσουμε σύμφωνα με τις παρακάτω τρεις αντιλήψεις (Robottom & Hart, 1993):

Οι συγγραφείς προφανώς δεν υπονοούν ότι η μία προσέγγιση υφίσταται ανεξάρτητα από τις άλλες, διότι στην πράξη σπανίως υπάρχουν στεγανά μεταξύ των τριών προσεγγίσεων. Όπως και να 'χει, τα προγράμματα Π.Ε. και το εκπαιδευτικό υλικό για την Π.Ε. δεν είναι παρά το μέσον, η διαδικασία και το εργαλείο για να ανικνεύσει ο μαθητής τον περίγυρό του, το περιβάλλον μέσα στο οποίο θα ικανοποιήσει τις ανάγκες του, βιολογικές, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές, αισθητικές, να το αξιολογήσει ως προς αυτά που του παρέχει και αποκτώντας υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, να δράσει για να το βελτιώσει κατά την κρίση του.

Όλα τα παραπάνω συντελούνται μέσα από μια βιωματική εμπειρία κατά τη διάρκεια της οποίας το άτομο (ο μαθητής) θα αποκτήσει γνώσεις, αναπτύσσοντας αποτελεσματικά τις αισθήσεις του που αναδεικνύονται ως το θεμέλιο της μάθησης. Θα νιώσει συναισθήματα συγκίνησης, έκπληξης, χαράς, αισθητικής απόλαυσης. Τα συναισθήματα οδηγούν σε πράξεις. Χωρίς τη συγκίνηση και τα άλλα συναισθήματα δεν μπορεί να κεντριστεί η ευαισθησία, να ζυμώσει το ενδιαφέρον, να γίνουν οι αξιολογήσεις και να αποφασίσει την ενεργό συμμετοχή και δράση για να αλλά-

Ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού	ΘΕΤΙΚΙΣΤΙΚΗ	ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ	ΚΡΙΤΙΚΗ
	Πηγή έγκυρης γνώσης γύρω από το περιβάλλον	Πηγή καθοδήγησης σχετικά με τις περιβαλλοντικές εμπειρίες	Ως αποτέλεσμα της κριτικής περιβαλλοντικής έρευνας

ξει όχι μόνο τη δική του συμπεριφορά, αλλά και αυτό που κρίνει ότι πρέπει να αλλάξει στο περιβάλλον του. Με την δράση και ενεργητική συμμετοχή ο μαθητής αισθάνεται χρήσιμος, απαραίτητος στην ομάδα και την κοινωνία, αποκτά αυτοεκτίμηση (ένας εξαιρετικός στόχος και επίτευγμα της Π.Ε.) και δυνάμεις για να ελέγξει ο ίδιος το μέλλον του αντί να είναι παθητικός δέκτης του πεπρωμένου του.

Πραγματικά συχνά αναρωτιέμαι τι δύναμη πρέπει να έχει το υλικό ή το Πρόγραμμα της Π. Ε. για να πετύχει όλα αυτά που δυστυχώς το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα δεν κατάφερε να δώσει στο μαθητή. Είναι άραγε κάτι ιδανικό που δε μπορούμε να πετύχουμε; Μήπως περιμένουμε μέσα από την Π.Ε να περάσουν οι καινοτομικές και ριζοσπαστικές αλλαγές που έχει ανάγκη όλο το εκπαιδευτικό μας σύστημα;

Έχοντας τα παραπάνω κατά νου, θα θέσουμε τις αρχές σύμφωνα με τις οποίες θα διαμορφώσουμε το υλικό για την Π.Ε. ή το πρόγραμμα Π.Ε. Οι αρχές αυτές πηγάζουν από τη Χάρτα του Βελγισαδίου (1975), τις Διακηρύξεις της Τιφλίδας (1977), της Μόσχας (1987) μέχρι και την τελευταία της Θεσσαλονίκης (1997) σχετικά με την εκπαίδευση για την αειφορία. Οι Διακηρύξεις αυτές, όσο ιστορικά παλιές κι αν είναι για την Π.Ε., παραμένουν θεμελιώδεις, ουσιαστικές και επίκαιρες ως προς τις θέσεις τους. Έτσι θα δημιουργήσουμε μια ομπρέλα αρχών που θα αγκαλιάζει όλο το παραγόμενο υλικό ή το πρόγραμμα της Π.Ε. και θα συνίσταται από τα παρακάτω:

Αρχές και στόχοι στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

«Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαιδευτικό Υλικό»

Μυρτώ Πυροβέτση
Αν. Καθηγήτρια Οικολογίας, Α.Π.Θ.

αρθρογραφία

αρθρογραφία

1. Τη συστημική θεώρηση του συνολικού περιβάλλοντος το οποίο διαμορφώνεται από τη συνδυασμένη και αλληλοεξαρτώμενη δράση των φυσικών, βιολογικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών συστημάτων στα οποία ζούμε. Μια τέτοια θεώρηση του περιβάλλοντος έρχεται σε σύγκρουση με τα υπάρχοντα προγράμματα διδασκαλίας που είναι κατακερματισμένα σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, η αποσπασματική μελέτη των οποίων δεν οδηγεί στη σύνθεση και ολιστική κατανόηση του συστήματος, αλλά ούτε έχει και καμία επιρροή στις στάσεις και τη συμπεριφορά των ανθρώπων.

2. Τη διεπιστημονική προσέγγιση στην οποία οδηγούμαστε μέσα από τη συστημική θεώρηση του περιβάλλοντος, που επιτρέπει την έκθεση των μαθητών στην αλληλεπίδραση διαφορετικών επιστημονικών τομέων και επιστημών. Έτσι αντικαθίσταται ο ένας και μοναδικός δάσκαλος -γνώστης των πάντων που εκπροσωπεί τη μονόπλευρη γνώση, σε μετωπική διδασκαλία με τους μαθητές, παθητικούς και άκριτους δέκτες-, από τις διαφορετικές απόψεις/πτυχές των διαφορετικών επιστημών που αναδύουν την πολυπλοκότητα του περιβάλλοντος.

3. Τον προσανατολισμό στην επίλυση των προβλημάτων του περιβάλλοντος (ως σύνθετης έννοιας με την κοινωνική και οικονομική διάσταση) που ανάγει σε ενεργή συμμετοχή και δράση. Αναζητώντας λύση στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα, ο μαθητής γίνεται πιο υπεύθυνος πολίτης, νιώθει τα προβλήματα αυτά ως προσωπική του υπόθεση, αποκτά αυτοπεποίθηση και ενδυναμώνεται ως αυριανός πολίτης [εδώ εντάσσονται οι γνωστοί στόχοι του ενστερνισμού και της χειραφέτησης-ενδυνάμωσης (ownership & empowerment) σύμφωνα με τους Hungerford & Volk, 1990].

4. Το άνοιγμα του σχολείου στη ζωή και στην τοπική κοινωνία. Έτσι το παιδαγωγικό υλικό ή το πρόγραμμα μπορεί να αποτελέσει τη γέφυρα με την οποία θα επικοινωνήσει ουσιαστικά το σχολείο με την κοινωνία, με τη σχετική αλληλεπίδραση γνώσεων-συναισθημάτων-κινητήρων για δράση και την από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνίας-περιβάλλοντος. Ως σχετικά παραδείγματα συνεργασίας σχολείου με την τοπική κοινωνία θα μπορούσα να αναφέρω το πρόγραμμα για μείωση των απορριμμάτων μέσα από τη

διαδικασία της κομποστοποίησης των φυτικών υλικών στο σχολείο και το σπίτι που πραγματοποιήθηκε το 2000 στη Νάουσα (με υπεύθυνη την υπογράφουσα σε συνεργασία με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας) (Πυροβέτη & Τόμση, 2003), όπως επίσης και το αντίστοιχο πρόγραμμα που ξεκίνησε πρόσφατα στην Κοινότητα Πεύκων της Θεσσαλονίκης. Δεν πρέπει να αγνοηθεί και η περίπτωση των χωριών της λίμνης Κερκίνης όπου το 1987-1988 τα μηνύματα προστασίας του περιβάλλοντος και του υγροτόπου με επιτυχία μεταφέρθηκαν από τους μαθητές των δημοτικών σχολείων της περιοχής στην οικογένειά τους και την τοπική κοινωνία με επακόλουθες δράσεις που άλλαξαν όχι μόνο τις συμπεριφορές των ενηλίκων έναντι του περιβάλλοντος, αλλά και έδωσαν νέα πνοή στην τοπική οικονομία (Ρυγοβέτη & Daoutopoulos, 1991; Ρυγοβέτη, 1992, 1997α,β, 2003)

5. Η ανίχνευση προβλημάτων τοπικής κλίμακας, η επισκόπηση του ίδιου προβλήματος σε εθνικό επίπεδο και τέλος σε παγκόσμιο. Μετά την κατανόηση αυτών των διαφορετικών διαστάσεων του ίδιου προβλήματος στις διαφορετικές κλίμακες, ο μαθητής είναι σε θέση να δράσει τοπικά, συμβάλλοντας έτσι στην παγκόσμια αντιμετώπιση του προβλήματος.

Υπό τη σκέψη αυτής της ομηρέας αρχών διαμορφώνονται οι άξονες στους οποίους -με τις κατάλληλες παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες- θα αναπτυχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Συνολικά θα μπορούσαμε αυτούς να τους εντάξουμε στους 3 τομείς διδακτικών στόχων (Bloom & Krathwohl, 1991) που είναι:

1. ο γνωστικός τομέας που αναφέρεται στις διαδικασίες μάθησης των μαθητών κατά τη διάρκεια υλοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού

2. ο συναισθηματικός τομέας αφορά στις στάσεις, συμπεριφορά και αξίες που διαμορφώνουν οι μαθητές με την εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού. Ανταποκρίνεται σε διαδικασίες όπως ανταπόκριση, εκτίμηση αξιών, οργάνωση αξιών

3. ο ψυχοκινητικός τομέας αφορά στις κινητικές δεξιότητες που αποκτούν και εξασκούν οι μαθητές και έχει σχέση με την αξιοποίηση των δεξιοτήτων, κλίσεων κτλ. κατά την εφαρμογή αλλά και μετά από το πρόγραμμα Π.Ε.

Σχετικά με τον Γνωστικό ή Μαθησιακό άξονα στόχων

κρίνω απαραίτητο να διευκρινίσω τα ακόλουθα, σημαντικά κατά τη γνώμη μου:

1. Η γνώση δεν θα πρέπει να αποτελεί αυτοσκοπό για την Π.Ε., διότι από μόνη της δεν οδηγεί σε υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, ούτε επηρεάζει ουσιαστικά στάση και συμπεριφορά.

2. Η απόκτηση γνώσης στο χώρο της Π.Ε. δε νοείται ως απλή συσσώρευση πληροφοριών, αλλά περιλαμβάνει κατανόηση εννοιών και σχέσεων στις οποίες θα αναφερθώ εκτενέστερα παρακάτω.

3. Τόσο η αποσπασματική πληροφόρηση για ένα θέμα όσο και η επιβάρυνση των μαθητών με μεγάλο όγκο πληροφοριών όχι μόνο δεν φέρνει τα επιθυμητά αποτελέσματα, μπορεί αντίθετα να προκαλέσει ακόμα και εκδήλωση αρνητικής συμπεριφοράς.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προτείνω οι μαθητές να γίνονται οι ίδιοι παραγωγοί γνώσης αντί να είναι καταναλωτές προετοιμασμένης γνώσης. Στη διαδικασία αυτή σημασία έχει να μάθουν να διαχειρίζονται τις πληροφορίες για να τις μετατρέπουν σε γνώσεις και μετά σε βαθύτερη κατανόηση του μαθησιακού τους πεδίου [σοφία δράσης (μεταγνώση) για το «δέον πράττειν» ή γενέσθαι.] Η διαδικασία από την πληροφορία στην κατανόηση ή μεταγνώση μπορεί να επιτευχθεί:

α) με τη βιωματική εμπειρική μάθηση στην οποία η συναισθηματική συμμετοχή του παιδιού παίζει πρωτεύοντα ρόλο, ειδικότερα στις μικρότερες ηλικίες μαθητών (εκπαίδευση μέσα στο περιβάλλον)

β) με μάθηση συμμετοχική και συνεργατική σε αντίθεση με την ατομική και ανταγωνιστική μάθηση που καλλιεργεί το σημερινό σχολείο

γ) μάθηση μέσα από την ενασχόληση με πραγματικό συγκεκριμένο πρόβλημα του φυσικο-βιολογικού-κοινωνικού περιβάλλοντος που επιζητά επίλυση και όχι αφηρημένου, ιδεατού, ή μη άμεσα αντιληπτού/κατανοητού προβλήματος.

Κατά τη γνώμη μου, οι παραπάνω 3 τομείς διδακτικών στόχων θα πρέπει να διευρυνθούν τόσο εννοιολογικά όσο και πρακτικά στο εκπαιδευτικό υλικό για την Π.Ε. για να περιβάλλουν όλη την ποικιλότητα και έμπνευση στόχων της Π.Ε. Έτσι μπορούμε να διαμορφώσουμε το παρακάτω πλαίσιο διδακτικών στόχων, με το ανάλογο περιεχόμενο, τους οποίους θα προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε στις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο υλικό για την Π.Ε.

1. Μαθησιακοί/Γνωστικοί

- Κατανόηση βασικών εννοιών της οικολογίας, σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ζωής, για τις φυσικές διεργασίες ανακύκλωσης της ύλης, για τη ροή της ενέργειας μέσα στα οικοσυστήματα και τη βίοσφαιρα κ.ο.κ.
- Αντίληψη της πολυπλοκότητας και αλληλεξάρτησης της δομής και των λειτουργιών των φυσικών ή μη συστημάτων αλλά και των μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεων.
- Συνειδητοποίηση της πολυπλοκότητας και των αλληλεξαρτήσεων του βιοφυσικού-κοινωνικού-οικονομικού-πολιτικού περιβάλλοντος
- Συνειδητοποίηση ότι όλα τα προβλήματα περιβάλλοντος είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών της ίδιας της κοινωνίας
- Κατανόηση της έννοιας της αειφορίας, της αειφορικής χρήσης των πόρων και του αειφορικού τρόπου διαβίωσης
- Κατανόηση του ρόλου της ανθρώπινης παρέμβασης στα διάφορα τοπικά συστήματα, αναφορά στο πρόβλημα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- Διεπιστημονική σύνδεση των γνώσεων που απέκτησαν οι μαθητές στο σχολείο
- Διερεύνηση των ωφελειών αλλά και των επιπτώσεων στο περιβάλλον και την κοινωνία κάθε οικονομικής δραστηριότητας
- Επικοινωνία των μαθητών με ειδικούς στο πρόβλημα που εξετάζεται, επιστήμονες και μη
- Επαφή με άγνωστα ή απρόσιτα στους μαθητές επαγγέλματα και ασχολίες

2. Ανάπτυξη ικανοτήτων-δεξιοτήτων:

- Στα πλαίσια αυτού του στόχου οι μαθητές, κατά την υλοποίηση των Δραστηριοτήτων του Εκπαιδευτικού Υλικού, θα αναπτύξουν ικανότητες ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το περιβαλλοντικό πρόβλημα που θα εξετάσουν και να καθορίζουν τα όρια του προβλήματος και τους διαφορετικούς παράγοντες που εμπλέκονται (κοινωνικούς-οικονομικούς-βιοφυσικούς κτλ.).
- Θα αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες για έρευνα και αναζήτηση της πληροφορίας της σχετικής με το περιβαλλοντικό πρόβλημα, με σκοπό την παραγωγή γνώσης. Για να επιτευχθεί αυτό οι μαθητές θα πρέπει να ασκηθούν:
- πώς να θέτουν ερωτήματα και να κάνουν υποθέσεις προς διερεύνηση,
- να συλλέγουν, οργανώνουν, αναλύουν, αξιολογούν,

συνθέτουν πληροφορίες,

- να παρατηρούν, πειραματίζονται, αναλύουν αποτελέσματα, εξάγουν και παρουσιάζουν συμπεράσματα
- να εισηγούνται προτάσεις για εναλλακτικές λύσεις
- και να αναπτύσσουν σχέδιο δράσης
- Θα αποκτήσουν βιωματικές εμπειρίες στο πεδίο και θα μάθουν πώς να επιβιώνουν κάτω από αντίξοες περιβαλλοντικές συνθήκες.
- Θα ασκηθούν στη συνεργασία και στην επικοινωνία μέσα στην ομάδα
- Εξοικειώνονται στη συζήτηση, ανοχή, διαπραγμάτευση, συνδιαλλαγή με κατανόηση
- Αναζητούν δρόμους καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης
- Προσεγγίζουν και άλλες επιστήμες, λογοτεχνία και καλές τέχνες
- Καλλιεργούν πνεύμα αμφιβόητησης, αυτενέργειας και πρωτοτυπίας στη μελέτη περιβαλλοντικών προβλημάτων

3. Διαμόρφωση στάσεων και αξιών:

Σύμφωνα με έρευνες, οι γνώσεις και οι στάσεις αλληλοεπηρεάζονται και σχετίζονται με την ενεργό συμμετοχή στη διεύθυνση των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Με την έννοια στάση προς κάποιο αντικείμενο ή ιδέα, εννοείται ένα διαρκές σύστημα με γνωστικό στοιχείο, συναισθηματικό στοιχείο και με κάποια τάση προς την έκφραση συμπεριφοράς. Μεταξύ γνωστικού και συναισθηματικού πόλου, οι στάσεις τοποθετούνται κοντύτερα στο συναισθηματικό πόλο του συνεχούς.

Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι οι στάσεις είναι προϊόν μάθησης και η διαμόρφωσή τους αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης του ατόμου. Οι στάσεις λειτουργούν επίσης ως

εκφράσεις των αξιών του ατόμου. Οι αξίες αναφέρονται σε συλλήψεις, ιδέες, συμπεριφορά που η κοινωνία αξιολογεί ως επιθυμητές.

Το κοινό σημείο μεταξύ στάσεων και αξιών είναι ο αξιολογικός χαρακτήρας (αρέσκεια-δυσαρέσκεια) και ο δυναμικός χαρακτήρας.

Με το εκπαιδευτικό υλικό θα προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε ή να αλλάξουμε τις στάσεις και αξίες των μαθητών έτσι ώστε να είναι σε θέση να αποκτήσουν:

- Αυτοεκτίμηση και εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Όταν το άτομο αισθάνεται άνετα και ότι έχει αξία στην ομάδα, μπορεί καλύτερα να συνεργασθεί, να συζητήσει ή να διαφωνήσει. Η ατομική και κοινωνική συνειδητοποίηση οδηγεί στην περιβαλλοντική συνειδητοποίηση.
- Εκτίμηση των ορίων της φύσης και όλων όσων προσφέρει, άμεσα ή έμμεσα, όπως πόρους απαραίτητους στη διαβίωση των ανθρώπων και των άλλων οργανισμών, ομορφιά, ζωή, γαλήνη
- Εκτίμηση της δύναμης του ανθρώπου για τροποποίηση του περιβάλλοντός του (φυσικο-βιολογικού-κοινωνικού-πολιτιστικού κτλ.) προς όφελος ή μη των ανθρώπων και των άλλων οργανισμών
- Διασαφήνιση αξιών και κριτική ικανότητα
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης και προσωπικής ευθύνης απέναντι στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα
- Σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις, αξίες, τρόπους ζωής
- Ανίχνευση των διαθέσεων των ανθρώπων της εξουσίας
- Αναζήτηση της αλήθειας και των διαφορετικών πτυχών (εκδοκών) της
- Προτάσεις, μέσα από παιχνίδι ρόλων, λύσεων στα περιβαλλοντικά προβλήματα

- Αξιολόγηση κάθε ενέργειας στην οποία πρωταγωνιστούν
- Αξιοποίηση δημιουργικά και ευχάριστα του ελεύθερου χρόνου
- Προώθηση ισότιμων σχέσεων των δύο φύλων

2. Ανάληψη δράσης-συμμετοχής

Σύμφωνα με τους Hungerford & Peyton (1980) περιβαλλοντική δράση είναι το σύνολο των ενεργειών που στοχεύουν να πετύχουν μια δυναμική ισορροπία ανάμεσα στην ποιότητα ζωής και την ποιότητα περιβάλλοντος. Με τη δράση τα άτομα μπορούν να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην επίλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος, να νιώσουν χρήσιμοι και αποτελεσματικοί στην κοινωνία. Κυρίως να γίνουν περιβαλλοντικώς υπεύθυνοι πολίτες.

Οι επιμέρους στόχοι αυτού του άξονα αφορούν την ικανότητα των μαθητών για:

- λήψη αποφάσεων προκειμένου να αναλάβουν δράση,
- αφού έχουν κατανοήσει τις πιυχές του προβλήματος ώστε να πετύχουν ποιοτική και αποτελεσματική δράση,
- να σχεδιάσουν τις δράσεις τους
- να αναλάβουν ενεργό συμμετοχή στην επίλυση των προβλημάτων
- τελικό όφελος να είναι η αλλαγή στάσεων, τρόπου ζωής και νοοτροπίας

Οποιαδήποτε κινητοποίηση που στοχεύει στο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης ή των συμμαθητών πρέπει να προτείνει μια ξεκάθαρη λύση ή πρόταση. Προτείνονται μια σειρά στρατηγικών περιβαλλοντικής δράσης οι οποίες μπορεί να είναι δραστηριότητες οικοδιαχείρισης, (δηλαδή εξοικονόμηση ενέργειας, νερού, ανακύκλωση, προστασία ειδών), μέθοδοι πειθούς (αποστολή επιστολών, συγκεντρώσεις υπογραφών), δράση μέσω κατανάλωσης (αγορά προϊόντων φιλικών στο περιβάλλον, μποϊκοτάζ), νομική δράση (νομικές ενέργειες), μέχρι πολιτική δράση (να πείσουν ψηφοφόρους, νομοθέτες, κυβερνητικούς φορείς) (Hungerford & Peyton, 1980).

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι απαραίτητο να περιέχει ποικιλότητα εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, διδακτικών στρατηγικών αλλά και μεθοδολογιών/τεχνικών, στο πλαίσιο της διεπιστημονικής και ουστημικής προσέγγισης, ώστε να ενεργοποιήσει παντιοτρόπως τον εκπαιδευτικό και να κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Επιτυχία

του υλικού θα θεωρηθεί αν μέσω αυτού η ομάδα (εκπαιδευτικός και μαθητές) διερευνήσει και εμπλουτίσει με νέα εργαλεία και μονοπία τις προτεινόμενες διαδικασίες για την επίτευξη των στόχων.

Στο τέλος του εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να περιλαμβάνονται μέθοδοι αξιολόγησης (ποιοτικοί και ποσοτικοί π.χ. ερωτηματολόγιο) τόσο του υλικού όσο και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς και της αποτελεσματικότητας αυτής σε σχέση με τους ειδικούς στόχους του υλικού και τους γενικούς της Π.Ε.

Οι περιεχόμενες στο υλικό Δραστηριότητες πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στα ηλικιακά ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των μαθητών, να είναι κατανοητές, με σαφείς στόχους, δομή και οργάνωση, φιλικές ως προς τα σχήματα και τις οδηγίες, να προσελκύουν τον μαθητή διεγείρουν την φαντασία και το ενδιαφέρον.

Η ευελιξία και προσαρμοστικότητα του υλικού κρίνονται επίσης ως σημαντικά χαρακτηριστικά του. Δεδομένης της πίεσης χρόνου στο σχολικό πρόγραμμα αλλά και της ανάγκης για θεματική εναλλαγή κατά τη διάρκεια του έτους, συχνά είναι αδύνατον να πραγματοποιηθούν όλες οι δραστηριότητες ενός εκπαιδευτικού υλικού. Ένα ευέλικτο στην εφαρμογή του υλικό επιτρέπει την αυτοδύναμη υλοποίηση ορισμένων δραστηριοτήτων του, οι οποίες μπορεί να ικανοποιήσουν συγκεκριμένους στόχους της Π.Ε. ή ακόμα και να εμπλουτίσουν τα συναφή μαθήματα του σχολικού προγράμματος. Είναι αυτόνομο ότι η εκπαιδευτική ομάδα ή ο εκπαιδευτικός έχουν την ευχέρεια επιλογής δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις τοπικές, κοινωνικές, οικολογικές, οικονομικές, γεωμορφολογικές συνθήκες της περιοχής του σχολείου. Ο δε εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να χειριστεί τις δραστηριότητες ανάλογα με την εμπειρία, τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα της ομάδας.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού θα πρέπει ιδιαίτερα να τονιστεί ως διακριτικού συντονιστή των εργασιών, που ενθαρρύνει στη δημιουργία κλίματος συνεργασίας και ψυχικής ευφορίας μεταξύ των μαθητών. Εύλογο είναι ότι το εκπαιδευτικό υλικό δε θα πρέπει να γίνει τυφλοσούρτης για τους εκπαιδευτικούς, που δε θα τους αφήνει να προβληματίζονται οι ίδιοι για την εκπαιδευτική φιλοσοφία και διαδικασία, αλλά στήριξη και πηγή έμπνευσης.

Βιβλιογραφία

- Bloom, B. & D. Krathwohl. 1991. Ταξινομία διδακτικών στόχων. Τόμος Β Συναισθηματικές Τομέας. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Hungerford, H. & B. Peyton. 1980. A paradigm for citizen responsibility: Environmental action. ERIC, Current Issues, VI, Nov. 1098, 146-154
- Hungerford, H & T.L. Volk. 1990. Changing learner behavior through E.E. Journal of Environmental Education, 21 (3), 8-21
- Pyrovetsi, M. and G. Daoutopoulos. 1991. Educational Response to Differences in Environmental Attitudes among Lake Fishermen. Landscape and Urban Planning 20: 167-172.
- Pyrovetsi M. 1992. Environmental Awareness in Wetlands: Environmental Education in Action. Proceedings of the European Conference TOUCH 92. Πανερωπαϊκό Συνέδριο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σιδηράκαστρο.
- Pyrovetsi, M. 1997a. Integrated Management to Create New Breeding Habitat for Dalmatian Pelicans (*Pelecanus crispus*) in Greece. Environmental Management 21(5):657-66
- Pyrovetsi, M. 1997b. Public Awareness in Rural Greece: An Integrated program for Sustainability in Wetlands. In: Environment and Society: Education and Public Awareness for Sustainability. Pp 388-392. Proceedings of the Thessaloniki International Conference. 8-12 Dec. 1997. UNESCO & the Government of Greece.
- Πυροβέτση, Μ. & Φ. Τόμση. 2003. Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Κομποστοποίησης. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Οικολόγων. Θεσσαλονίκη. Σεπτέμβριος 2003.
- Pyrovetsi, M. 2003. Involving local Community in Education for a Sustainable Environment. In: Environmental Education: the Mediterranean Perspective, Workshop on Environmental Education, Athens, 15 December 2002; Proceedings of the meeting, MIO-ECSDE, Athens 2003
- Robottom, I & P. Hart. 1993. Research in EE Engaging the debate. Deakin Univ., Geelong, Vic.

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Από τα πρώτα χρόνια εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) επισημαίνεται η αναγκαιότητα σχεδιασμού κατάλληλων υλικών για την προώθηση αυτού του θεσμού σε διεθνές επίπεδο. Στα επίσημα κείμενα των διεθνών διασκέψεων μάλιστα παρέχονται κάποιες αρχές που θα πρέπει να διέπουν την ανάπτυξη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε.. Για παράδειγμα προτείνεται το υλικό να είναι προϊόν εμπλοκής και συνεργασίας διαφόρων φορέων, να είναι κατά προτίμηση χαμηλού κόστους, συνιστάται η δημιουργία τράπεζας δεδομένων και η καθιέρωση δικτύων επικοινωνίας μεταξύ κρατών ή οργανισμών για την ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα σχεδιασμού και εφαρμογής εκπαιδευτικού υλικού, συνιστάται αξιοποίηση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας κ.ά. (Διακήρυξη της Τιφλίδας 1977)

Ος εκπαιδευτικό υλικό Π.Ε. μπορεί να θεωρηθεί οτιδήποτε αξιοποιείται από τον εκπαιδευτικό για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση δραστηριοτήτων Π.Ε., κάθε τι που μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στη δημιουργία ενός δημιουργικού περιβάλλοντος μάθησης και συνάδει με τα χαρακτηριστικά της Π.Ε. Χρειάζεται να επισημανθεί ότι το εκπαιδευτικό υλικό αποκτά σημασία στα χέρια του εκπαιδευτικού και δεν μπορεί να λειτουργήσει ως αυτοδύναμο εργαλείο. Ως βασικό εργαλείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με το οποίο αλληλεπιδρούν εκπαιδευτικός και μαθητές, χρειάζεται να είναι σωστά σχεδιασμένο σύμφωνα με τις σύγχρονες αρχές της διδασκαλίας και μάθησης αλλά κυρίως σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους της Π.Ε. μέσα στο πλαίσιο της φιλοσοφικής και παιδαγωγικής της θεώρησης. Παράλληλα χρειάζεται να είναι εύχρηστο και καταννοητό, ευέλικτο και ευπροσάρμοστο, σύγχρονο και ελκυστικό.

Στη χώρα μας η παραγωγή οργανωμένου εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε. αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια κυρίως μέσα στο πλαίσιο χρηματοδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από διάφορους δημόσιους

και ιδιωτικούς φορείς, όπως πανεπιστήμια, ΜΚΟ, εκδοτικούς οίκους, μουσεία, Κέντρα Π.Ε., υπεύθυνους Π.Ε., μεμονωμένους εκπαιδευτικούς και σχολεία στο πλαίσιο σχολικών προγραμμάτων Π.Ε. και σχολικών συμπράξεων. Έτσι σήμερα διατίθεται πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε. με ποικίλη θεματολογία και μορφή (έντυπη και ηλεκτρονική). Υπάρχουν υλικά μεμονωμένα όπως εγχειρίδια, βιβλία ασκήσεων, CD-ROM, αφίσες έντυπα, βιντεοκασέτες, βιβλία πειραμάτων και δραστηριοτήτων αλλά και οργανωμένα σε φακέλους ή πακέτα ή μουσειοσκευές τα οποία συνήθως εμπεριέχουν πληροφοριακό υλικό για τον εκπαιδευτικό και το μαθητή, παιδαγωγικό υλικό για το μαθητή και τον εκπαιδευτικό, συνοδευτικό υλικό για το μαθητή κ.ά. Ωστόσο η πληθώρα αυτή του εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε. φαίνεται να μην είναι γνωστή στους άμεσα ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς των σχολείων και έτσι μένει αναξιοποίητη.

Η χρήση του έτοιμου εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. μπορεί να αναφέρεται στους τρόπους εφαρμογής και αξιοποίησής του τόσο στην τυπική εκπαίδευση (δραστηριότητες των μαθητών μέσα και έξω από το σχολείο) όσο και στην άτυπη εκπαίδευση (δραστηριότητες των μαθητών στις κατασκηνώσεις, κέντρα ενημέρωσης ή χώρους δραστηριοποίησης των μη ΜΚΠΟ). Μπορεί όμως να αποτελέσει και σημαντικό εργαλείο για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Παραδοσιακά στην επιμόρφωση χρησιμοποιείται το προς εφαρμογή εκπαιδευτικό υλικό Π.Ε., δηλαδή οι ειδικοί σχεδιάζουν εκπαιδευτικό υλικό Π.Ε. και οι εκπαιδευτικοί πριν την εφαρμογή του στην τάξη επιμορφώνονται πάνω στο συγκεκριμένο υλικό για τη χρήση του στην τάξη. Σε μια πιο προωθημένη περίπτωση το έτοιμο εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να λειτουργήσει παραδειγματικά και μορφωτικά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Δηλαδή χρησιμοποιείται ως παράδειγμα για αναπροσαρμογή στις τοπικές συνθήκες ή ως βάση για σχεδιασμό νέου υλικού από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς με βάση τις ανάγκες και τις ικανότητές τους.

Για την εφαρμογή και αξιοποίηση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. ένα πρώτο βήμα είναι η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για την ύπαρξή του και τη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτό. Ως γνωστόν πολλά εκπαι-

Χρήση εκπαιδευτικού υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση

αρθρογραφία

Νανά Αντωνιάδου
Εκπαιδευτικός

αρθρογραφία

αρθρογραφία

αρθρογραφία

δευτικά πακέτα που αγοράστηκαν από το ΥΠΕΠΘ έχουν προωθηθεί και υπάρχουν στις σχολικές βιβλιοθήκες, τα γραφεία Π.Ε. των διευθύνσεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα Κέντρα Π.Ε. Χρειάζεται λοιπόν να δρομολογηθούν διάφοροι τρόποι ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν προγράμματα Π.Ε. ή που ενδιαφέρονται να εφαρμόσουν προγράμματα Π.Ε. Για παράδειγμα μπορεί το ΥΠΕΠΘ να ενημερώσει τους άμεσα ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς στα σχολεία για το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό και τον τρόπο προμήθειάς του είτε ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του υπουργείου είτε δια των υπευθύνων Π.Ε. και των Κέντρων Π.Ε. Ακόμη η ενημέρωση των εκπαιδευτικών μπορεί να γίνει σε ειδικές συναντήσεις επιμόρφωσης πάνω στα υλικά με παραδοσιακό ή προωθημένο τρόπο.

Το δεύτερο βήμα μετά την ενημέρωση του εκπαιδευτικού είναι η επιλογή του κατάλληλου υλικού Π.Ε. που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του. Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να επιλέξει εκείνο το υλικό που ο ίδιος κρίνει κατάλληλο, να αναπτύξει δηλαδή τα δικά του κριτήρια επιλογής. Για παράδειγμα θα πρέπει το υλικό που θα επιλέξει να ανταποκρίνεται στους στόχους του προγράμματος που εφαρμόζει, να είναι κατάλληλο για την ηλικία, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, να συνάδει με τη φιλοσοφία και παιδαγωγική του θεώρηση για την Π.Ε. κ.ά.

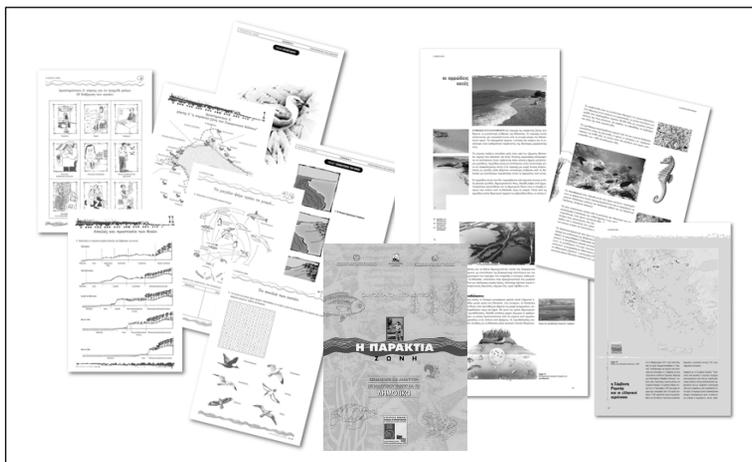
Το επόμενο βήμα είναι η εφαρμογή του επιλεγμένου υλικού. Υπάρχουν υλικά Π.Ε. που δεν αναφέρουν τρόπους χρήσης τους, σε αρκετά όμως πακέτα εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. που κυκλοφορούν περιγράφονται και οι τρόποι χρήσης τους. Ενδεικτικά κάποιες χρήσεις που αναφέρονται είναι:

- η εφαρμογή του έτοιμου υλικού Π.Ε. ως έχει στο σύνολο του ή εν μέρει με βάση τις οδηγίες των σχεδιαστών στο πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος ή σε πρόγραμμα Π.Ε. ή σε σύντομη σχολική δράση (εκδήλωση ή εκδρομή)
- η αναπροσαρμογή του έτοιμου

υλικού Π.Ε. με επέκταση ή προσαρμογή του στις τοπικές συνθήκες και ανάγκες της εκπαιδευτικής ομάδας - η αξιοποίηση του έτοιμου υλικού Π.Ε. για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχεδιασμού και παραγωγής νέου εκπαιδευτικού υλικού ή για την αυτό-επιμόρφωση του ενδιαφερόμενου εκπαιδευτικού. Τέλος μετά την εφαρμογή χρειάζεται η αξιολόγηση του έτοιμου υλικού από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές που το εφάρμοσαν, ώστε να ενημερωθούν οι σχεδιαστές για παραπέρα βελτίωσή του ή για τυχόν επανασχεδιασμό του.

Ένα παράδειγμα έτοιμου εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. είναι το εκπαιδευτικό πακέτο για το Δημοτικό με τίτλο «Η Παράκτια Ζώνη». Φορέας υλοποίησης του πακέτου είναι το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ, το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων και το Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη. Υλοποιήθηκε στο πλαίσιο προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ του ΥΠΕΠΘ με θέμα «Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» και η ολοκλήρωσή του έγινε το 2000, αλλά μέχρι σήμερα παραμένει στα συρτάρια του υπουργείου χωρίς να εκδοθεί! Το συγκεκριμένο πακέτο περιέχει Ενημερωτικό κείμενο για την παράκτια ζώνη, Οδηγό για τον εκπαιδευτικό για την εφαρμογή του υλικού, Φύλλα Εργασίας για το μαθητή με δραστηριότητες Π.Ε., Συμπληρωματικό υλικό για την υλοποίηση των Φύλλων Εργασίας, CD-ROM για βοήθεια του εκπαιδευτικού - χρήστη και βίντεο-κασέτα πάνω στην παράκτια ζώνη.

Εκπαιδευτικό υλικό για την Παράκτια Ζώνη

Το υλικό αυτό συνδυάζει τις αρχές της Π.Ε. με τις νέες μορφές ευαισθητοποίησης και συμμετοχικής εργασίας. Κάθε Φύλλο Εργασίας πραγματοποιείται συγκεκριμένο αντικείμενο της Παράκτιας Ζώνης, είναι αυτοτελές, περιέχει κατάλληλα επιλεγμένες δραστηριότητες εμπλουτισμένες με συμπληρωματικές πληροφορίες (διαγράμματα, ένθετα κείμενα, σκίτσα κ.ά.) και γραπτές οδηγίες που ενισχύουν τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού. Η εφαρμογή του υλικού, εν μέρει ή συνολικά στην τάξη, στοχεύει στο να συνθέσει ο μαθητής συνολικά τις διαφορετικές όψεις και διαστάσεις του περιβάλλοντος της παράκτιας ζώνης. Ο εκπαιδευτικός υποβοηθείται πολλαπλά με τις πληροφορίες που του παρέχει το απλό και σαφές ενημερωτικό κείμενο για την παράκτια ζώνη, τις οδηγίες συμπλήρωσης των Φύλλων Εργασίας, τις διδακτικές επισημάνσεις για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, την πλούσια βιβλιογραφία και τις προτάσεις χρήσης του υλικού.

Αν και τελευταία υπάρχει έντονος προβληματισμός και αμφισβήτηση για την ποιότητα και καταλληλότητα του υπάρχοντος υλικού καθώς και σκεπτικισμός για το κατά πόσο με το έτοιμο εκπαιδευτικό υλικό προωθείται ο ριζοσπαστικός χαρακτήρας της Π.Ε., θεωρείται πολύ σημαντικό το γεγονός ότι σήμερα υπάρχει μεγάλος όγκος και ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε., γιατί έτσι προάγεται ο πλουραλισμός των απόψεων, ο οποίος και πρέπει να διαφυλαχθεί για να εμποδιστεί μια καθολική άποψη για την Π.Ε. και να διατηρηθεί ζωντανός ο

διάλογος στην Π.Ε. Χρειάζεται όμως να εξασφαλιστεί η πρόσβαση του εκπαιδευτικού στο υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό, η απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων για την επιλογή που θα πρέπει ο ίδιος να αποφασίσει, δηλαδή αν θα εφαρμόσει έτοιμο υλικό ή αν θα το προσαρμόσει στη δική του πρακτική ή αν θα σχεδιάσει νέο. Προβάλλει ακόμη έντονα η ανάγκη αξιολόγησης του υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού, γιατί

αρθρογραφία

αρθρογραφία

κάποια υλικά μπορούν να προκάλουν σύγχυση στους εκπαιδευτικούς και αποπροσανατολισμό από τους στόχους της Π.Ε. Ταυτόχρονα όμως χρειάζεται να προωθούνται και εναλλακτικές απόψεις ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού Π.Ε. κατά τις οποίες ο εκπαιδευτικός δε θα εφαρμόζει απλά έτοιμο υλικό αλλά θα μπορεί να σχεδιάζει και εφαρμόζει ταυτόχρονα το υλικό που σχεδιάζει ή η πιο προωθημένη άποψη κατά την οποία εκπαιδευτικός και μαθητές θα διαμορφώνουν συνεργατικό εκπαιδευτικό υλικό με ανατροφοδοτικές και αναστασιαστικούς μηχανισμούς έρευνας δράσης. Το πόσο εύκολα μπορούν να εφαρμοστούν αυτές οι απόψεις στην πράξη θα το δείξει ο χρόνος και τα αποτελέσματα των προσπαθειών ερευνητών και ανήσυχων εκπαιδευτικών!

Βιβλιογραφία

1. Εκπαιδευτικό Υλικό Π.Ε. για το Δημοτικό «Η Παράκτια Ζώνη» (2000), ΠΤΔΕ του ΑΠΘ-ΕΚΒΥ- ΙΜΛ, ΥΠΕΠΘ (δεν έχει εκδοθεί).
2. ΠΕΕΚΠΕ (1999) Βασικά Κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Η διακήρυξη της Τιφλίδας, Αθήνα
3. Παπαδημητρίου, Β. (2003) Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού για την Π.Ε. στην εποχή των εθνικών κριτηρίων στην εκπαίδευση, Πανελλήνιο Συμπόσιο: Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ελληνική Εταιρία για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
4. Φλογαίτη, Ε. (2003) Το παιδαγωγικό υλικό στην Π.Ε., Πανελλήνιο Συμπόσιο: Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ελληνική Εταιρία για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Κατά τον σχεδιασμό ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού έγινε προσπάθεια να συνδεθεί η άτυπη εκπαίδευση με την ιστορική εκπαίδευση και τη μουσειακή αγωγή έχοντας ως σημείο αναφοράς το Μουσείο Ύδρευσης Θεσσαλονίκης. Ένα ιστορικό και ταυτόχρονα τεχνολογικό μουσείο. Η ιστορία της πόλης, που ουσιαστικά «κτίζεται» από τους μαθητές, «ξεδιπλώνεται» μέσα από την ιστορία ύδρευσης της πόλης, αφού όλες οι δραστηριότητες είναι δομημένες γύρω από το κεντρικό ερώτημα που διατρέχει ολόκληρο τον σχεδιασμό: «Τι άλλαξε στις συνθήκες ύδρευσης; Πώς άλλαξε; Γιατί άλλαξε;». Στην πορεία αυτή γίνεται φανερό, πώς η ιστορία της Θεσ/νίκης αλληλοσυνδέεται με το χρονικό της ύδρευσης, καθώς και με ποιο τρόπο η Τεχνολογία επηρεάζει αυτή την αλληλεξάρτηση. Παράλληλα, μέσα από το σύγχρονο προβληματισμό για εξασφάλιση πόσιμου νερού, διαφαίνεται ότι το πόσιμο νερό δεν είναι ένα ανεξάντλητο αγαθό. Συνεπώς, καλλιεργούνται συγκεκριμένες στάσεις και αναπτύσσεται η ευαισθητοποίηση των μαθητών ως καταναλωτών νερού.

Το πρόγραμμα προβάλλει τα χαρακτηριστικά διαθεματικής προσέγγισης, (Ιστορία- Γλώσσα- Φυσικές Επιστήμες - Τεχνολογία - Γεωγραφία) και προωθεί τον βιωματικό-ενεργητικό χαρακτήρα της μάθησης.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε το 2002, ως τελική εργασία στο μάθημα «Διδακτική της Ιστορίας», υπό την επίβλεψη της κ. Ρεπούση Μαρίας, επ. καθηγήτριας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. του Α.Π.Θ, στα πλαίσια των μαθημάτων του Β' έτους του Διδακταλείου «Δημήτριος Γληνός», από την ομάδα εργασίας των μετεκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών: Γκουγκαρά Ευαγγελία, Δαγκλή Ολυμπία, Κουτσουρά Ζωή, Μπενιάτα Ελένη και Στυλιανού Λιάνα.

Η ιδέα δημιουργίας αυτού του υλικού προέκυψε ύστερα από την επίσκεψή της ομάδας στο Μ.Υ. Ο υπεύθυνος του μουσείου Σάκης Χατζηγάρας, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που θα αξιοποιούσε τα θέματα του μουσείου και θα έκανε πιο αποτελεσματικές και χρήσιμες τις επισκέψεις των μαθητών στο

Ένας σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού για το μουσείο ύδρευσης Θεσ/νίκης

αρθρογραφία

Μπενιάτα Ελένη
σε συνεργασία με τις
Γκουγκαρά Ευαγγελία, Δαγκλή Ολυμπία &
Κουτσουρά Ζωή

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

αρθρογραφία

Μουσείο, γι' αυτό και μας παραχώρησε σημαντικό υλικό και βοήθεια για την δημιουργία του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού.

Μια πρώτη πειραματική εφαρμογή μέρους του προγράμματος, έγινε στο χώρο του Μουσείου 'Υδρευσης, ύστερα από πρόσκληση του Παραρτήματος Κεν. Μακεδονίας της ΠΕΕΚΠΕ, στο διήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο -στις 25-26 Φεβρουαρίου του 2004- για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπ/σης που εκπονούν προγράμματα Π.Ε σχετικά με το Νερό και στον σχεδιασμό τους είκανε βάλει την επίσκεψη στο Μουσείο 'Υδρευσης με την Περιβαλλοντική τους Ομάδα.

Στο σεμινάριο, που είχε συνολικά εργαστηριακό χαρακτήρα, συμμετείχαν εβδομήντα εκπαιδευτικοί (35 πρωτοβάθμιας και 35 δευτεροβάθμιας εκπ/σης). Οι κριτικές από την εφαρμογή αυτού του σχεδιασμού υπήρξαν ιδιαίτερα θετικές από όλους και αυτό είναι πολύ σημαντικό για την περαιτέρω επεξεργασία και την τελειοποίηση της μορφής του συγκεκριμένου προγράμματος και του εκπαιδευτικού υλικού.

Για το Μουσείο 'Υδρευσης

Το σημερινό Μουσείο 'Υδρευσης Θεσσαλονίκης, ήταν το πρώτο κεντρικό αντλιοστάσιο της πόλης. Ιδρύθηκε το 1888 από την Οθωμανική Εταιρεία Υδάτων και λειτούργησε ως το 1978,

οπότε ο Οργανισμός 'Υδρευσης Θεσσαλονίκης αποφασίζει να προχωρήσει στην αποκατάσταση και μετατροπή του χώρου σε Μουσείο 'Υδρευσης (Μ.Υ).

Το Μ.Υ οργανώνεται με βασικό μήνυμα «Φροντίζουμε για το νερό και την ιστορία του».

Το παλιό αντλιοστάσιο, χαρακτηρισμένο ως διατηρητέο μνημείο, διαμορφώνεται σε ένα ειδικό Τεχνικό Μουσείο με τον ιστορικό μηχανολογικό του εξοπλισμό επισκευασμένο και σε λειτουργία. Ανάμεσα στα εκθέματά του περιλαμβάνει τις πρώτες ατμοκίνητες αντλίες, τις πετρελαιοκίνητες που τις αντικατέστησαν και τέλος τις ηλεκτροκίνητες αντλίες που παραχωρήθηκαν στο ελληνικό κράτος μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Διαθέτει συλλογή από υδρόμετρα, παλιούς αγωγούς ύδρευσης, καθώς και πλούσιο οπτικό υλικό. Στον προαύλιο χώρο του Μουσείου επίσης υπάρχουν χειροκίνητοι αντλητικά μηχανισμοί (Το υλούμπα, Περιστροφική αντλία, Κοχλίας του Αρχιμήδη), τους οποίους οι μαθητές μπορούν να χειριστούν.

Για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και το εκπαιδευτικό υλικό

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στο συγκεκριμένο εγχείρημα, έγινε προσπάθεια να συνδεθεί η άτυπη εκπαίδευση με την ιστορική εκπαίδευση και τη μουσειακή αγωγή καθώς και με την Περιβαλλο-

ντική Εκπαίδευση. Μέσα στο πλαίσιο αυτό η αξιοποίηση του Μουσείου 'Υδρευσης ως ένα είδος ιστορικού, αλλά και επιστημονικού μουσείου που περιλαμβάνει τεχνολογικά εκθέματα, τα οποία δεν είναι συνήθως προσιτά στον επισκέπτη μέσω της καθημερινής εμπειρίας, επέβαλε το διαθεματικό χαρακτήρα του προγράμματος, ώστε να συνεξεταστούν και να κατανοηθούν οι μεγάλες κοινωνικές και τεχνολογικές αλλά γές στη διαμόρφωση της ιστορικής και σύγχρονης πραγματικότητας μέσα από την υδροδότηση της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως εκ τούτου βασίζεται σε ορισμένες διδακτικές αρχές που συνάδουν με το διαθεματικό του χαρακτήρα:

Α) Συνεργατική μάθηση: Οι προτεινόμενες δραστηριότητες στηρίζονται στην ομαδική δουλειά προκειμένου να εκπληρωθούν οι κοινωνικοί και συλλογικοί στόχοι.

Β) Αυτενεργός μάθηση: Δίνεται έμφαση στο κάνα και όχι στο ακούω, στην ερευνητική μάθηση, σε αντίθεση με την απομνημόνευση. Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση οργάνων και συμβόλων, στην παρατήρηση, ταξινόμηση και καταγραφή δεδομένων, σύνταξη πινάκων και χρονολογιών, επίλυση προβληματικών καταστάσεων, ικανότητα ερμηνείας και παρουσίασης πληροφοριών, εξαγωγή συμπερασμάτων.

Γ) Βιωματική μάθηση: Οι προτεινόμενες δραστηριότητες, προκειμένου να διευκολύνουν τη συμμετοχή και να τονώσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, αλλά και να καλλιεργήσουν στάσεις και αξίες, αποσκοπούν συστηματικά στη σύνδεση της σχολικής και της καθημερινής-κοινωνικής ζωής των μαθητών. Από την εμπειρία μας ολοκληρώνουμε ότι οι επισκέψεις των μαθητών σε ένα μουσείο περιορίζονται συνήθως στην περιήγηση και την παρατήρηση των εκθεμάτων του και στην καλύτερη περίπτωση συμπληρώνονται από κάποια ξενάγηση που τις περισσότερες φορές δεν είναι εναρμονισμένη με την ηλικία τους και δε συνδέεται με τις εμπειρίες των μαθητών. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προτείνεται, βασίζεται στην αρχή ότι η ιστορικότητα του χώρου και του χρόνου δεν προσαμβάνονται αυτό-

ματα από τις αισθήσεις, αλλά προσεγγίζεται και αναδεικνύεται μέσα από τη μελέτη και την επεξεργασία των ιστορικών πηγών, (Ρεπούση, 2001-02), οι οποίες είναι ικανές να διαμορφώσουν εικόνα για το παρελθόν, αλλά και να κάνουν κατανοητό το παρόν και πιθανά προβλέψιμο το μέλλον.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι κατάλληλο για τις επτά τελευταίες τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει διαβαθμίσεις που αντιστοιχούν στην ηλικία των μαθητών (Γ'- Δ', Ε'- ΣΤ', Γυμνάσιο), καθώς και επιλογές που αφορούν την έκτασή του (Ώρο, δίωρο κτλ.). Έτσι πιστεύουμε γίνεται περισσότερο εύχρηστο και προσαρμόσιμο στις ανάγκες κάθε σχολείου. Ο διαθεματικός χαρακτήρας του προγράμματος δυσκολεύει την ένταξή του σε κάποιο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο του Αναλυτικού Προγράμματος. Το κάνουν όμως ιδανικό για τις ώρες της Ευέλικτης ζώνης στο Δημοτικό και της Καινοτομίου δράσης στο Γυμνάσιο ή στα πλαίσια των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Τοπικής Ιστορίας κτλ.

Οι φάσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ολοκληρώνεται σε τρεις φάσεις.

Πρώτη φάση -Εξοικείωσης

Η πρώτη φάση, που έχει και τη μεγαλύτερη διάρκεια, έχει χαρακτήρα καθοδηγούμενης διερεύνησης, εξελίσσεται στο σχολείο και προηγείται της επίσκεψης στο μουσείο. Στη φάση αυτή επιδιώκουμε να εντάξουμε τους μαθητές σε ένα πλαίσιο μελέτης, να τους προσανατολίσουμε στο χώρο και στο χρόνο που ιδρύθηκε το Μ.Υ., να τους εμπλέξουμε σε δραστηριότητες που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να συνθέσουν το ιστορικό κοινωνικό οικονομικό πλαίσιο, όπου εντάσσεται η ίδρυση του Μ.Υ και ολόκληρη η ιστορία της υδροδότησης της πόλης.

Κατά την εκτέλεση των δραστηριοτήτων οι μαθητές συνεργάζονται, ερμηνεύουν και κρίνουν πηγές και μαρτυρίες, καταγράφουν γεγονότα και τα χρονολογούν, συμπληρώνουν χάρτες, συ-

ντάσσουν χρονολογικούς πίνακες, πειραματίζονται, συνθέτουν τη δική τους απάντηση και αφήγηση και οδηγούνται σε συμπεράσματα.

Δεύτερη φάση Επίσκεψη στο Μουσείο

Στη φάση της επίσκεψης στο Μουσείο, επιδιώκεται να αξιοποιηθούν τα εκθέματα ως στοιχεία πολιτισμού και να αποκομίσουμε παιδαγωγικά και διδακτικά οφέλη. Οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες, έχουν τη δυνατότητα να κινηθούν ελεύθερα στους χώρους του Μ. Υ. (εσωτερικούς και εξωτερικούς), να «δουν» και να «κάνουν». Το ίδιο το κτήριο και η αρχιτεκτονική του αποτελεί σημείο μελέτης, τα μουσειακά εκθέματα καθώς και οι υπαίθριες χειροκίνητες αντλίες νερού που μπορούν να τις χειριστούν οι μαθητές και σε μια σχέση αλληλεπίδρασης να κατανοήσουν την έννοια της άντλησης, καθώς και της αναγκαιότητας εξέλιξης των μηχανών για την υδροδότηση της συνεχώς αυξανόμενης πόλης. Στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του μουσείου οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν εμπειρίες, να συζητήσουν, να δραματοποιήσουν, να ζωγραφίσουν, να πειραματιστούν.

Τρίτη φάση Ανασκόπηση

Περιβαλλοντική διάσταση

Στη φάση αυτή, που έχει πιο ανοιχτό χαρακτήρα,

αποχαινούμε, αφού ανακεφαλαιώσουμε όλα όσα προηγήθηκαν, να μεταφέρουμε το ενδιαφέρον των μαθητών στο σύγχρονο προβληματισμό για την ύδρευση της πόλης και κατ' επέκταση να τους ευαισθητοποιήσουμε ώστε να εκτιμήσουν την αξία των υδάτινων πόρων και να αναπτύξουν οικολογική συμπεριφορά.

Εξελίσσεται η φάση αυτή με δραστηριότητες καλλιτεχνικής έκφρασης, θεατρικό παιχνίδι, εργαστήριο εικαστικής έκφρασης κτλ.

Επίλογος

Στην εργασία αυτή παρουσιάσαμε ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και σε διάστημα εκπαιδευτικού υλικού, που προσπαθεί να υποστηρίξει την εκπαίδευση σε άτυπα περιβάλλοντα μάθησης, συνδυάζοντας την ιστορική εκπαίδευση, τη μουσειακή αγωγή και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Η αναθεώρηση των παιδαγωγικών απόψεων σε παγκόσμιο επίπεδο, όσον αφορά το χώρο, το περιεχόμενο και τη διαδικασία προέγχισης της γνώσης, σε περιβάλλοντα άτυπης εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με τις κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές, συντείνουν περισσότερο από κάθε άλλη εποχή στην αξιοποίηση τέτοιων χώρων ιδρυμάτων, ως φυσικό επακόλουθο των αναγκών της σύγχρονης επαχούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- CIDREE/Π.Ι., (1999). Πέρα από τις Διαχωριστικές Γραμμές: Διεπιστημονική Διδασκαλία και Μάθηση. Μιφρ Ν. Ηλιάδη και Α. Γαλανοπούλου. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Διαμαντοπούλου, Ζ., (1994). Πολιτισμική Αγωγή: Διδακτική και Παιδαγωγική Διάσταση του Μουσείου. Νέα Παιδεία. 69, 67-71.
- Καριώτογλου, Π., (2001). 'τυπη Εκπαίδευση Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας: Προοπτική και Αναγκαιότητα. Στο Π. Κόκκοτας και Ι. Βλάχος (επιμελητές έκδοσης). Η Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών στις αρχές του 21ου αιώνα: Προβλήματα και Προοπτικές, 297-304. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Osborn, J., (2000). A New Agenda for Science Education: Science as Practiced or Science Appreciated? Εσωτερικό σεμινάριο του ΜΠΣ του Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ.
- Παπασωτηρίου, Χ., (1998). Βιβλιογραφική Μελέτη της 'τυπης Εκπαίδευσης με έμφαση στη Διδασκαλία και τη Μάθηση: Η περίπτωση των Τεχνικών Κέντρων και των Μουσείων των Φυσικών Επιστημών. Διπλωματική εργασία. Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ. Θεσ/νίκη.
- Ρεπούση, Μ., (2001-2002). Ιστορία και Διδακτική της Ιστορίας, (Σημειώσεις για το μάθημα Διδακτική Ιστορίας στο Διδακταλείο «Δ. Γληνός»). Π.Τ.Δ.Ε. του Α.Π.Θ.
- Σταυρίδου, Ε., (2000). Συνεργατική Μάθηση στις Φυσικές Επιστήμες. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Ενδεικτικά φύλλα εργασίας :

Περιβάλλον εκκίνησης

1) Δίνονται στους μαθητές οπτικά ντοκουμέντα: μια σύγχρονη βρύση και μια δημόσια βρύση του περασμένου αιώνα, μια σύγχρονη και μια παραδοσιακή κουζίνα.

• Ενδεικτικές Δραστηριότητες:

2) Ακουστικό ντοκουμέντο: Ακούγεται η προφορική μαρτυρία της κ. Π. Στεργιανούδη (92 χρόνων)

Δεν πήγαιναν άντρες, μόνο γυναίκες. Κι μικρά παιδάκια πήγαιναν και γέμιζαν και τα βαζαν τα παιδιά απάν. Εκεί δεν ήταν βρύσες, πηγάδι ήταν βαθύ. Γέμιζετο βράδυ. Νύχτα άμα έμεισε μοναχό γέμιζε. Το πρωί να σκωθείς νύχτα. Αν προλαβαίνεις να παίνεις να γεμίσεις τη στάμνα. Να τ' πλύνεις, να τη βαλεις μέσα να γεμίσει μοναχή, να τη βγάλεις. Απ' έξω είχε πέτρες, είχε δυο πηγάδια, καλά ήταν.

Αν δεν πήγαινες πρωί, όλη τη μέρα περίμενες. Το χειμώνα έβρεχε. Μαζεύαμε και το νερό της βροχής. Είχαμι και κιούπια μεγάλα, γεμάτα, γέμιζαμ. Έμα έβρεχε δεν πηγαίναμε. Χιόνια άκανε τότε πολλά. Μαζεύαμε νερό αλλά πάγωνε, που να το βαλεις! Το βάζαμε τελικά σε κιούπια μέσα στον ταρνανά. Το σκεπάζαμε από πάνω με μια μεγάλη πετσέτα. Είχε και στουμπώματα πήλινα ή με ξύλο. Μια βδομάδα κρατούσε να πεις, ύστερα δεν μπορούσες, δεν ήθελες.

Το '35 σε λέω ήρθε το νερό μες στο χωριό. Τρεις βρύσες ήταν κι λίγο έτρεχε, δεν ήξερα γιατί.

Χρονολογήστε τη μαρτυρία και δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Καταγράψτε τις ιστορικές πληροφορίες που εμπεριέχει η μαρτυρία

Καταγράψτε, σύμφωνα με την αφήγηση της γιαγιάς, τις ενέργειες που έπρεπε να γίνουν για να φτάσει το νερό στο σπίτι.

Ακούστε την προφορική μαρτυρία και σε συνδυασμό με τη φωτογραφία:

• Συνθέστε ένα κείμενο για τον τρόπο που έπαιρναν νερό από το πηγάδι.

• Ζωγραφίστε κάποια από τα σκεύη που χρησιμοποιούσαν.

• Γράψτε ένα κείμενο για τον τρόπο που έρχονταν το νερό στο σπίτι.

« Παρατηρήστε και περιγράψτε

τις φωτογραφίες

« Καταγράψτε και ομοιότητες και διαφορές

« Δώστε έναν τίτλο σε κάθε φωτογραφία

« Τι συμπεράσματα βγάλετε;

✓ Γράψτε τι σημαίνουν τα αρχικά:

E _____
 Y _____
 A _____
 Θ _____

✓ Ένα παιχνίδι για να μάθουμε το έργο της Ε. Υ. Α. Θ. :

Στη δραστηριότητα που ακολουθεί από τις 10 προτάσεις, να ξεχωρίσω τις 7, που νομίζω ότι είναι σχετικές με το έργο της Ε. Υ. Α. Θ. Σημειώνω με ένα (v) όσες διάλεξα:

καταμέτρηση κατανάλωσης δημιουργία σιντριβανιών έλεγχος ποσότητας νερού στις δεξαμενές μεταφορά και διανομή του πόσιμου νερού τα υδραυλικά των σπιτιών επιδιόρθωση βλαβών στο δίκτυο ύδρευσης ανανέωση τεχνολογικού εξοπλισμού έλεγχος καταλληλότητας του νερού η επεξεργασία των λυμάτων εξεύρεση και εξασφάλιση πόσιμου νερού

✓ Από το οπτικό υλικό του μουσείου και τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν να κάνω έναν κατάλογο με τα επαγγέλματα των ανθρώπων που σχετίζονται με την ύδρευση της πόλης:

αρθρογραφία

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Επιμορφωτικό Σεμινάριο

Από εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικούς της Π.Ε

Θέμα: «Στο Μουσείο για νερό»

Το Σεμινάριο οργανώθηκε από την Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε- Κεν. Μακεδονίας, το Μουσείο Ύδρευσης Θεσσαλονίκης και το Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, στο χώρο του Μουσείου, στις 25 και 26 Φεβρουαρίου 2004, για 35 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης και 35 εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας εκπ/σης που εκπονούσαν προγράμματα Π.Ε σχετικά με το Νερό.

Ολόκληρο το Σεμινάριο είχε εργαστηριακό και βιωματικό χαρακτήρα, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να ε-

ξοικειωθούν με δραστηριότητες σχετικές με το πόσιμο νερό και την υδροδότηση της πόλης της Θεσ/νίκης, ώστε να μπορούν να ξεναγήσουν οι ίδιοι τους μαθητές τους στο Μουσείο Ύδρευσης, με τη βοήθεια επιλεγμένων δραστηριοτήτων και να προχωρήσουν σε θέματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης μέσα και από τα εργαστήρια καλλιτεχνικής έκφρασης του συναδέλφου - ζωγράφου Νίκου Μπλιάτκα. Όλοι οι επιμορφωτές ήταν συνάδελφοι και μέλη της ΠΕΕΚΠΕ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

9.00-9.30: Καλωσόρισμα Εισαγωγή

9.30-10.00: Ένας άνθρωπος ψάχνει
(Εισαγωγική Δραστηριότητα) Δ.Σουβατζή

10.00-10.30: Πόσο υγρός είναι ο Πλανήτης μας;
(Χ. Αθανασίου Άννα Γούδα)

10.30-11.30: Συζητάμε για το Νερό
(Γκουγκαρά Ευαγ, Δαγκλή Ολ, Μπενιάτα Ελ, Κουτσουρά Ζ, Σουβατζή Δ.)

- Α) Η μαρτυρία της Γιαγιάς..
- Β) Οι σχέσεις του Νερού
- Γ) Το ποτάμι του χρόνου
- Δ) Οι φωτογραφίες λένε
- Ε) Το Νερό στην Πάλη

11.30-12.30: Εξερευνάμε το Μουσείο του Νερού
(Γκουγκαρά Ευαγ, Δαγκλή Ολ, Μπενιάτα Ελ, Κουτσουρά Ζ)

- Α) Η Αρχιτεκτονική
- Β) Οι μηχανές
- Γ) Τα απομεινάρια του χρόνου
- Δ) « Η Το υλούμπα » σαν μηχανή
- Ε) Η Περιστροφική Αντλία

12.30-13.00: Ξεναγήση στο Μουσείο
Αθ. Χατζηγιώργας

13.00-13.30: Διάλειμμα

13.30-15.30: Εργαστήριο Καλλιτεχνικής Έκφρασης (Ν.Μπλιάτκας)
Α) Θέατρο Σκιών
Β) Ζωγραφική
Γ) Κατασκευές

Το συντονισμό του σεμιναρίου είχε η Δέσποινα Σουβατζή, Πρόεδρος ΠΕΕΚΠΕ Κεντρικής Μακεδονίας

Προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη ο άνθρωπος

Σωτηροπούλου Χριστίνα, Φιλολόγος,
Υπεύθυνη Π.Ε. Β/μιας Εκπ/σης Ν. Σερρών

αρθρογραφία

αρθρογραφία

«Δεν μπορείς να ελέγχεις πάντα ό,τι συμβαίνει γύρω σου
μπορείς όμως πάντα να ελέγχεις ό,τι συμβαίνει μέσα σου.»

Dr. Wayne W. Dyer

Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η ισότιμη απολαβή όλων των αγαθών που προσφέρουν η φύση και οι κοινωνίες, δεν αρκούν οι νομοθετικές ρυθμίσεις, οι Διεθνείς Διασκέψεις, αλλά είναι απαραίτητο ο άνθρωπος να διαθέτει εκείνες τις ποιότητες και τα χαρακτηριστικά που θα τον κάνουν ικανό να διαμορφώσει ένα νέο ήθος «που θα στηρίζεται στο σεβασμό απέναντι στη φύση, τον άνθρωπο και την ανάγκη για μια ποιότητα ζωής προσβάσιμη σε όλους» (Unesco 1978).

Όλοι όσοι δραστηριοποιούμαστε στην Π.Ε. πιστεύουμε ότι μοχλός των αλλαγών είναι ο άνθρωπος, ειδικά ο νέος άνθρωπος. Ωστόσο τίθεται το ερώτημα πώς, με τις δεκάδες χιλιάδες των εκπαιδευτικών και των μαθητών που έχουν δραστηριοποιηθεί στην Π.Ε. τα χρόνια που εφαρμόζεται, δε διαμορφώθηκε ακόμα εκείνη η κρίσιμη μάζα που θα κάνει πραγματικότητα τουλάχιστον τα στοιχειώδη και τα αυτονόητα όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτό που φαίνεται να λείπει είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Βεβαίως μέσα από τα προγράμματα Π.Ε. στοχεύουμε στην αλλαγή αντιλήψεων, στάσεων του μαθητή, αλλά μάλλον δείχνουμε να μην έχουμε δώσει τη δέουσα προσοχή στις ποιότητες και τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου ανθρώπου, και ειδικά του μαθητή. Γιατί η παρέμβασή μας είναι κατάλληλη και αποτελεσματική μόνο αν γνωρίζουμε τη φυσιογνωμία του ανθρώπου στον οποίο απευθυνόμαστε.

ΤΟ ΔΙΑΣΠΑΣΜΕΝΟ «ΕΓΩ»

Ο σύγχρονος άνθρωπος, κατά κανόνα, βιώνει ένα διασπασμένο εγώ καθώς αδυνατεί να κατανοήσει την ολότητα της ύπαρξής του και να λειτουργήσει μ' αυτή. Διαχωρίζει το νου από τα συναισθήματά του, συνήθως αυτά τα δύο βρίσκονται σε δυσαρμονία, προσπαθεί να ισορροπεί το συναισθήμα και να κυριαρχήσει ο νους, ή πάλι, αφήνεται στην παρορμητική δράση καθοδηγούμενος από το συναισθήμα. Αγνωεί τα μηνύματα του σώματος, τις σωματοποιημένες εκφράσεις αυτής ή και άλλων συγκρούσεων. Αυτή η διάσπαση χαρακτηρίζει και τον τρόπο

που αντιλαμβάνεται τη ζωή του. Διαχωρίζει την προσωπική, από την επαγγελματική, την κοινωνική του ζωή, υιοθετεί διαφορετικές περσόνες για κάθε μία έκφασή της, όλο και λιγότερο αισθάνεται τη χαρά της δημιουργίας, της κοινωνικότητας. Πολλές φορές πάλι αισθάνεται αδύναμος να πάρει μια σοβαρή απόφαση, ενώ άλλες δε νιώθει σίγουρος για τις επιλογές του.

Οι σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους απέχουν από το να είναι σχέσεις κατανόησης, αλληλεγγύης, αλληλοβοήθειας, συνεργασίας. Ο άλλος, ο ξένος, ειδικά αν διαφέρει από εμάς, μοιάζει απειλητικός ή, στην καλύτερη περίπτωση, αδιάφορος.

Ο άνθρωπος, τελικά, που δε βρίσκεται σε αρμονία με τον εαυτό του και τους άλλους, που δε βιώνει την πληρότητα της ύπαρξής του, έχει την αίσθηση, συνειδητά ή ασυνειδητά, της δυσαρμονίας, ενός εγώ που δε δρα. Από εκεί προκύπτουν όχι μόνο πλήθος αρνητικών συναισθημάτων και προβλημάτων, αλλά και η καταστολή πολλών δημιουργικών εκφράσεων.

Έχοντας εσωτερικεύσει μια τέτοια εικόνα για τον εαυτό του και τους άλλους, αυτήν αναγνωρίζει ως πραγματικότητα και αυτήν προβάλλει προς τα έξω. Αντιλαμβάνεται λοιπόν τον περιβάλλοντα κόσμο όχι ως σύστημα, όχι ως ενότητα, αλλά ως ασύνδετα τμήματα μιας πραγματικότητας της οποίας την πολυπλοκότητα δεν κατανοεί. Αδυνατεί να βιώσει το φυσικό περιβάλλον ως το πλαίσιο ζωής και δράσης, αδυνατεί να αντιληφθεί την οργανική του σύνδεση με αυτό, το θεωρεί ξένο, πολλές φορές απειλητικό και εμπόδιο στην επίτευξη των επιδιώξεων του ή ως ανεξάντλητη πηγή αγαθών που μοναδικό σκοπό έχει να καλύπτει τις ανάγκες του ανθρώπου.

αρθρογραφία

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Αυτό το διασπασμένο εγώ, που νοσεί, είναι η βάση της παθολογίας του περιβάλλοντος και των κοινωνιών, η οποία συντηρείται και αναπαράγεται, ενώ οι όποιες συλλογικές δράσεις παραμένουν στα όρια μιας περιορισμένης ομάδας, χωρίς να αγγίζουν, πόσο μάλλον να μεταβάλλουν το σύνολο.

Αν δεχθούμε ότι ένας άνθρωπος με διαταραγμένες σχέσεις με τον εαυτό του είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να έχει αρμονικές σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους και το περιβάλλον του, καταλήγουμε ότι είναι αναγκαίο πρώτα ή παράλληλα να αποκαταστήσουμε την προσωπική μας ισορροπία, για να αποκαταστήσουμε την ισορροπία του περιβάλλοντος.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

Η γνώση και η κατανόηση του κόσμου που μας περιβάλλει δεν μπορεί παρά να προέλθει μέσα από τη γνώση, την κατανόηση και την εξισορόπηση του εαυτού μας. Όταν ο άνθρωπος λειτουργεί σε αρμονία με τον εαυτό του, προσλαμβάνει το περιβάλλον ως ένα αρμονικό σύστημα του οποίου αποτελεί μέρος. Όταν νιώσει αυτή την πληρότητα και ενότητα, δεν μπορεί παρά να τις προβάλλει στο περιβάλλον του. Εξυπακούεται ότι, εφόσον προβάλλουμε στην πραγματικότητα την εικόνα που έχουμε εσωτερικεύσει, αλλάζοντας αυτή την εικόνα, αλλάζουμε και την πραγματικότητα.

Δεν μπορώ να αλλάξω τον κόσμο, αν δεν αλλάξω τον εαυτό μου. Η αλλαγή αυτή είναι εσωτερική, ξεκινάει από το πώς αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου. Αν αντιληφθώ τον εαυτό μου ως ολότητα, αν αντιληφθώ την ενότητά μου, τη σύνδεσή μου, εύκολα μπορώ να αντιληφθώ τη σύνδεσή μου με το περιβάλλον και τους άλλους ανθρώπους. Έτσι δεν μπορεί παρά να αντιληφθώ ότι είμαι μέρος ενός σχεδίου, ότι είμαι μέρος και ταυτοχρόνως όλων.

Πώς ο άνθρωπος που δεν έχει αυτοσεβασμό μπορεί να σεβαστεί και να προστατεύσει το περιβάλλον του; Αυτοσεβασμός σημαίνει αναγνωρίζω τη μοναδικότητά μου, την αξία μου, τις πραγματικές μου ανάγκες, τις καλύπτω, ισορροπώ τις αδυναμίες μου με τα δυνατά κομμάτια μου, αξιοποιώ όλο το δυναμικό μου σε μια αρμονική σύνδεση με τους άλλους ανθρώπους και το περι-

βάλλον. Κάνω επιλογές που οδηγούν στην εξέλιξη, τόσο για τον εαυτό μου όσο για το περιβάλλον, με την έννοια της κατάκτησης μιας ποιοτικά ανώτερης βαθμίδας στην εξελικτική κλίμακα.

Όταν ο άνθρωπος βρίσκεται σε επικοινωνία με το βαθύτερο εαυτό του, ενεργοποιούνται μηχανισμοί αυτοπροστασίας που τον προφυλάσσουν από επιλογές αντίθετες με τις πραγματικές ανάγκες και επιθυμίες του. Έτσι αναπτύσσεται η εμπιστοσύνη στον ίδιο του τον εαυτό, η οποία αντανακλάται και εκφράζεται και στους άλλους ανθρώπους θέτοντας τις βάσεις για μια γόνιμη και αποτελεσματική συνεργασία.

Ο άνθρωπος που βιώνει τη συστηματική θεώρηση του κόσμου αντιλαμβάνεται ότι οι μεμονωμένες δράσεις είναι ατελέσφορες, η νομοθεσία περιορισμένης εμβέλειας. Είναι όχι μόνο πεισμένος για την αξία της συνεργασίας και της συμμετοχής, αλλά τις βλέπει ως μονόδρομο για την επίτευξη οποιουδήποτε συλλογικού στόχου. Βιώνει την αλληλεξάρτησή του από το περιβάλλον, αναγνωρίζει τι έχει επιφέρει η ανεξέλεγκτη δράση των ανθρώπων, ειδικά τις τελευταίες δεκαετίες. Αποδέχεται τη συνυπευθυνότητα, αναλαμβάνει δράση συνεργαζόμενος με άλλους συμπαλίτες του. Και όταν λειτουργεί με τέτοιο τρόπο, με ρόη, γίνεται συμμετοχος σε μία κοινωνία πολιτών. Και αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια κοινωνία συνυπευθύνων πολιτών που συναποφασίζει, συνεργάζεται, συνεισφέρει για την επίλυση των προβλημάτων.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΟΣ ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναμφίβολα η εκπαίδευση, με τη συσσώρευση ασύνδετων ή και άχρηστων, μερικές φορές, γνώσεων, απέχει από το να είναι και στην ουσία, και όχι μόνο τύποις, ανθρωπιστική. Παρά τις όποιες θεωρητικές διακηρύξεις της, κατά κανόνα συντηρεί και αναπαράγει την εικόνα ενός διασπασμένου κόσμου. Παρέχοντας κατακερματισμένες γνώσεις, δε βοηθά το μαθητή να αντιληφθεί την ολιστική διάσταση του κόσμου ή, έστω, να δημιουργήσει το αναγκαίο υπόβαθρο για μια τέτοια μεταγνώση. Δεν τον βοηθά να βρει τον εαυτό του, να γνωρίσει τον κόσμο, να κατανοήσει τη σχέση του με αυτόν και τη θέση του σ αυτόν. Προσεγγίζει με διαφορετική φιλοσο-

φία και προσανατολισμούς δεν ευνοούνται, και ιδιαίτερα προσεγγίσεις που αμφισβητούν αυτή τη φιλοσοφία. Η χαρά απουσιάζει από τα σχολεία, ενώ χρειάζεται να πηγάει από κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που οδηγεί στα παραπάνω και να μετουσιώνεται σε δράση, ωφέλιμη για το περιβάλλον και το σύνολο.

Με τους καταναγκασμούς και τις ελλείψεις που γεννά το σχολείο μοιάζουμε, εκπαιδευτικοί και μαθητές, να περιφρονούμε το δώρο της γνώσης και της ζωής, δε βιώνουμε την απόλαυση που προσφέρει η γνώση, εφόσον δεν αναγνωρίζουμε την αποτελεσματικότητά της σε αυτά που επιδιώκουμε.

Επιπλέον, η μέχρι τώρα ενασχόληση με τα ποικίλα σχολικά προγράμματα, με τις Νέες Τεχνολογίες, με ό,τι καινοτόμες δραστηριότητες είναι δυνατό να εφαρμοστούν στο ελληνικό σχολείο, δεδομένου του μικρού ποσοστού των συμμετεχόντων μαθητών, όσο ολοκληρωμένη και σπουδαία αν ήταν, δεν έφερε τα ποθούμενα αποτελέσματα, σε επίπεδο αλλαγής αντιλήψεων και στάσεων.

Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΗΘΙΚΗ

Αυτό που φαίνεται να λείπει είναι η κλωστή που συνδέει όλα αυτά, που τα μορφοποιεί σε ένα σύνολο. Και αυτή η κλωστή είναι ο ίδιος ο άνθρωπος μέσα στην ολότητα της ύπαρξής του. Αυτή η στροφή στο κέντρο του ανθρώπου, στον ίδιο του τον εαυτό, έχει ιδιαίτερη σημασία να γίνει στην εφηβική ηλικία. Καθώς είναι μία περίοδος όπου ο έφηβος προσπαθεί να προσδιοριστεί, να βρει τη θέση του στον κόσμο, προσφέρουμε μέγιστη βοήθεια καθοδηγώντας τον να κατανοήσει τον πυρήνα του, την ουσία του και να οδηγηθεί σε επιλογές σύμφωνες με αυτόν και όχι ξένες.

Αν η εκπαίδευση, εξαιτίας του ανελαστικού προγράμματος, αδυνατεί να προσφέρει μια ολιστική θεώρηση της προσωπικότητας και του περιβάλλοντος κόσμου, απομένει η Π.Ε., ως πρωτοπόρος εκπαιδευτική διαδικασία, να κάνει αυτή τη σύνδεση.

Αναμφίβολα η Π.Ε. είναι προσανατολισμένη στο μαθητή στοχεύοντας στην αλλαγή αντιλήψεων, στάσεων, ενεργειών. Επίσης δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μαθητές που συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα Π.Ε. μεταβάλλο-

νται. Και αυτό το πιστοποιούν οι έρευνες αλλά και δική μας προσωπική αντίληψη.

Ωστόσο, τα χρόνια που εφαρμόζεται η Π.Ε. στην Ελλάδα, δυστυχώς δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι έχουμε αντληθεί τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Αν το ζητούμενο είναι η ολιστική θεώρηση του κόσμου, δεν μπορούμε να μη στρέψουμε αυτή τη θεώρηση και στον άνθρωπο. Έμπρακτα να κάνουμε συστηματική προσέγγιση εντάσσοντας και τον άνθρωπο στο περιβάλλον και να μην περιμένουμε ποιότητες και συμπεριφορές που σχετίζονται με την προσωπική ανάπτυξη να προκύψουν έμμεσα από την ενασχόληση με ένα πρόγραμμα Π.Ε., αλλά να θέσουμε ως παράλληλο στόχο και τον άνθρωπο.

Για να γίνει ο μαθητής δρων υποκείμενο της βιώσιμης ανάπτυξης και να προβεί σε συνειδητή δράση για τις παραβιάσεις του φυσικού περιβάλλοντος, προϋποτίθεται ότι αναγνωρίζει τον εαυτό του ως αναπόσπαστο τμήμα του περιβάλλοντος. Εφόσον βιώνει αυτή τη σχέση, και μέσα από αυτή τον εαυτό του, ό,τι ασχέμα παρατηρεί γύρω του τη βιώνει ως προσβολή του δικαιώματός του στη ζωή. Η κακοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος βιώνεται ως κακοποίηση του ίδιου του εαυτού του. Έτσι ενεργοποιείται γιατί το θέμα τον αγγίζει, δραστηριοποιείται από μια εσωτερική ανάγκη. Και αυτό είναι το ζητούμενο. Πώς μέσα από ένα πρόγραμμα Π.Ε. ο μαθητής θα μάθει να αναγνωρίζει τον εαυτό του και το περιβάλλον του, πώς θα προβεί σε συνειδητή δράση για την προστασία του.

Η Π.Ε., με την πολυχρόνη εμπειρία της, κατέχει τη μεθοδολογία και τις τεχνικές, για ένα πρόγραμμα με τέτοιο προσανατολισμό. Αν επικεντρωθεί και στο μαθητή, χρησιμοποιώντας τις ίδιες ή ανάλογες τεχνικές, ενδεχομένως επιτύχουμε την αλλαγή. Να επιμένουμε δηλαδή σε δραστηριότητες που ευνοούν την ολόπλευρη έκφραση του μαθητή και να τις προσανατολίσουμε και στο μαθητή ώστε παράλληλα με την ανίχνευση του περιβάλλοντος να ανιχνεύει τον εαυτό του.

Εφόσον επιδιώκουμε να διαμορφώσουμε έναν ενεργό πολίτη, είναι απαραίτητο να προσδιορίσουμε τις αξίες τις οποίες θα ενστερνιστεί για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Εκτός από αυτές τις οποίες προωθούμε, χρειάζεται να προσθέσουμε την καλοσύνη, την αγάπη, την αποδοχή χωρίς όρια, τη συγχώρεση, ώστε μέσα από αυτές να βιώσει τις αρχές του σύμπαντος, την αφθονία, το συγχρονισμό, την ενότητα, την ισορροπία, την αρμονία,

την τελειότητα, ως αρχές της ίδιας του της ζωής. Γιατί δεν είναι δυνατό να υπάρξει συμμετοχή και συνεργασία χωρίς τις παραπάνω αξίες.

Γι αυτή την κατεύθυνση υπάρχει πληθώρα ασκήσεων, δηλαδή δομημένων προτάσεων, με συγκεκριμένες οδηγίες, που κάνει ο εμπυκωτής προς τους συμμετέχοντες για ομαδική ή ατομική δράση οι οποίες κινητοποιούν το σώμα, το συναίσθημα, το νου. Η ολική εμπλοκή ο αυτό που συμβαίνει επιτρέπει την αύξηση της επίγνωσης και την ιδιοποίηση νέων πληροφοριών. Παράδειγμα τέτοιας ολικής εμπλοκής είναι οι ασκήσεις καθοδηγούμενης φαντασίας όπως είναι ο οραματισμός και η νοερά απεικόνιση.

Επίσης κρίνεται απαραίτητο να προωθήσουμε τη θετική σκέψη και όχι την αντιπαράθεση. Η αντιπαράθεση μας βάζει σε θέση άμυνας ή επίθεσης, μας αποδυναμώνει. Μπορεί να οδηγήσει στον ανταγωνισμό και έτσι, διαταράσσοντας την αρμονία, γινόμαστε μέρος του προβλήματος και όχι η επίλυσή του. Ας δοκιμάσουμε να εφοδιάσουμε τα παιδιά με την επάρκεια που απαιτείται για να χειρίζονται πολύπλοκα θέματα, μεταξύ των οποίων και τα περιβαλλοντικά, με την καλλιέργεια θετικής σκέψης και στάσης, η οποία μας δυναμώνει και μας ισχυροποιεί. Η θετική επαναδιατύπωση μιας εντύπωσης ώστε να προκύψει υποστήριξη μιας θέσης, μπορεί να βρει πρόσφορο έδαφος στην επίλυση προβλήματος.

Να στηρίζουμε τη δημιουργική έκφραση του μαθητή μέσω της τέχνης, των κατασκευών όχι για να αποκαλύψουμε ταλέντα, αλλά για να αποκαλύψουμε εαυτούς.

Να ενθαρρύνουμε την αυτοπαραίτηση, την επικέντρωση στον εαυτό, στο εδώ και τώρα, τη σωματική έκφραση. Όλες αυτές οι δραστηριότητες μπορούν εύκολα να ενταχθούν και στην εργασία πεδίου, εφόσον είναι πολύ καλά προετοιμασμένη και έχουν προηγηθεί ανάλογες δραστηριότητες δεσίματος ομάδας στην τάξη.

Πολύ βασικό είναι και το κλείσιμο τέτοιου είδους δραστηριοτήτων, για να κάνει ο μαθητής κτήμα του την αποκτηθείσα γνώση.

Εξυπακούεται ότι τα παραπάνω ισχύουν πρωταρχικά για τον εκπαιδευτικό. Ένας εκπαιδευτικός με υψηλό επίπεδο αυτογνωσίας και με διευρυμένη συνειδητότητα, είναι ικανός να προσανατολίσει και τους μαθητές του. Η θέση του εκπαιδευτικού στην ομάδα είναι αυτή

του εμπυκωτή-συμμετέχοντα με ενεργό τρόπο στις μαθησιακές διαδικασίες. Ο εμπυκωτής δε διατάζει να εκθέσει τον εαυτό του και να είναι γνήσιος και αυθεντικός. Με τη συμμετοχή του έρχεται σ' επαφή με τον εαυτό του, μπαίνει και ο ίδιος στο κλίμα της ομάδας. Έτσι αποτελεί και ο ίδιος τη διαδικασία αλλαγής.

Η Π.Ε., λόγω της φύσης της, μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πεδίων της εκπαίδευσης για βιώσιμη ανάπτυξη. Αν διατυπώσουμε για το προτεινόμενο μοντέλο αρνήσεις και επιφυλάξεις που είναι απόρροια φόβου, επιβεβαιώνουμε τη σημαντική πραγματικότητα, επιβεβαιώνουμε την αίσθηση αδυναμίας μας να ζήσουμε όπου και όπως μας αρμόζει. Χρειαζόμαστε οράματα ζωντανά για να προχωρήσουμε. Όταν αυτό που οραματιζόμαστε το βλέπω, το ακούω, το αγγίζω, το μυρίζω, το γεύομαι, τότε δεν απέχει πολύ η μέρα που θα το πραγματοποιήσω. Αρκεί να είμαι διατεθειμένος να κάνω ό,τι απαιτεί η υλοποίησή του.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωργόπουλος Αλέξανδρος, Τσαλίκη Ελισάβετ (1998), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Αρχές Φιλοσοφία Μεθοδολογία Παιχνίδια και Ασκήσεις, Gutenberg: Αθήνα
2. Goleman Daniel (1998), Η συναισθηματική νοημοσύνη, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
3. Gottman John (2000), Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών, Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
4. Καλιτζίδης Δημήτρης, Ουζούνης Κωνσταντίνος (1999), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη, Σπανίδης: Ξάνθη
5. Παπαδημητρίου Βάσω (1998), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο, Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδάνος: Αθήνα
6. Παπαδόπουλος Νίκος (1990), Ψυχολογία, Αθήνα
7. Satir Virginia, Πλάθοντας ανθρώπους (1992), Ινστιτούτο Διερεύνησης Ανθρωπίνων Σχέσεων, Κέδρος: Αθήνα
8. Τσαμπούκου Σκαναβή Κωνσταντίνα (2004), Περιβάλλον και Κοινωνία, Καλειδοσκόπιο: Αθήνα
9. Φράγκος Χρήστος (1977), Ψυχοπαιδαγωγική, Gutenberg: Αθήνα

αρθρογραφία

αρθρογραφία

Το να πιστεύουμε στην αξία της Π.Ε. είναι ένα ζήτημα, αναμφίβολα πολύ σπουδαίο. Ωστόσο το να έχουμε και να δική μας υπόθεση, προσωπική, τις αξίες που απορρέουν από αυτή και να ζούμε σύμφωνα με αυτές καθημερινά, σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής μας, είναι ένα διαφορετικό ζήτημα. Και το ζητούμενο είναι πώς θα διανύσουμε την απόσταση που χωρίζει αυτές τις δύο στάσεις ώστε να είναι αποτελεσματική η εργασίας μας, δηλαδή η συνεργασία μας με τους εκπαιδευτικούς των οποίων το έργο βοηθάμε και υποστηρίζουμε και η συνεργασία μεταξύ μας για την αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των νέων ανθρώπων.

Όσο παραμένουμε εγκλωβισμένα στον εαυτό μας, στο μικρόκοσμό μας, όσο επιμένουμε να βλέπουμε τον τοίχο και όχι τον ουρανό, αδυνατούμε να βιώσουμε τις αρχές που, θεωρητικώς τουλάχιστον, προωθούμε. Όσο εμμένουμε και προτάσσουμε ένα εγώ που, βεβαίως, χάρεται, απολαμβάνει, αναγνωρίζεται, αλλά και πληγώνεται, νιώθει ότι δεν αναγνωρίζουν την αξία του, αισθάνεται απειλές, αδυνατούμε να αντιληφθούμε το σύστημα του οποίου είμαστε μέρος, αδυνατούμε να αντιληφθούμε το όλον. Νιώθουμε και βιώνουμε τη δυσαρμονία, αυτή προβάλλουμε στο περιβάλλον μας και αυτήν εισπράττουμε. Διαταράσσοντας την αρμονία, γινόμαστε και εμείς μέρος του προβλήματος και όχι συμμετέχοντες στη διαδικασία επίλυσής του.

Ο άνθρωπος που ξεκάθαρα αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως μέρος ενός συστήματος και προσδιορίζει με ορθότητα και σαφήνεια τις σχέσεις του με αυτό, αποδέχεται την ενότητα του και την πληρότητά του και αυτή προβάλλει στις σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους και το περιβάλλον. Ο άνθρωπος με αυτή την επίγνωση έχει συνείδηση απόλυτη και ξεκάθαρη του έργου του, γνωρίζει ότι αυτή είναι η συμβολή του στη δημιουργία, αποδέχεται τη συνυπευθυνότητα, τη συνεισφορά. Και αυτό το έργο δεν μπορεί παρά να είναι μόνο αυτό που ωφελεί τον ίδιο και τους άλλους.

Ο άνθρωπος που έχει επίγνωση ότι εργάζεται για το κοινό καλό, νιώθει σίγουρος για τον εαυτό του και

τις επιλογές του, δεν προσπαθεί να επιβάλλει, με φανερούς ή λανθάνοντες τρόπους, δεν αναζητά άλλους μικρόκοσμούς να ενταχθεί, αλλά έχει πλατειά θέαση. Τέτοια που αναγνωρίζεται και σέβεται τη διαφορετικότητα, δεν τη θεωρεί απειλή, αλλά συμπλήρωμά του. Δεν πολώνεται στις αντιθέσεις, αλλά αναζητά τη σύνθεση, για την οποία δε νοούνται συμβιβασμοί και υποχωρήσεις που αναπαράγουν και διακινδύνων ρόλους θύματος / θύτη, μάρτυρα / δήμιου.

Όσο κι αν θέλουμε να εθελουφλούμε, ο βαθύτερος εαυτός μας γνωρίζει. Όταν τα κίνητρα και οι προθέσεις μας δεν περνούν ξεκάθαρα από το κοινό καλό, θα έλκουμε τα προβλήματα, τις δυσχέρειες, τα αδιέξοδα. Θα μαχόμαστε, άρα θεωρούμε το περιβάλλον απειλητικό και ξένο, και οι όποιες «νίκες» μας, επειδή είναι ανούσιες, δε μας οδηγούν στην πληρότητα.

Αν, ξεκινώντας από την ξεκάθαρη και ειλικρινή πρόθεση, αναζητούμε τους δρόμους που μας οδηγούν στη βίωση της ενότητάς μας, μας προάγουν και μας συνδέουν με τον εαυτό μας και το περιβάλλον, θα αντιληφθούμε ότι αυτοί οι δρόμοι είναι οι αρχές που προωθούμε με την Π.Ε. Όταν οι αρχές της Π.Ε. γίνουν αρχές της ίδιας μας της ζωής, όταν αποκαταστήσουμε την ισορροπία με τον εαυτό μας, τότε θα είμαστε αποτελεσματικοί στην επιτέλεση του έργου μας ως Υπευθύνων Π.Ε.

Αν θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο, ας ξεκινήσουμε από αυτό που γνωρίζουμε καλά, τον εαυτό μας.

Το περιβαλλοντικό ήθος ή πως η θεωρία γίνεται πράξη

αρθρογραφία

(Με αφορμή τη συνάντηση των Υπευθύνων Π.Ε. Β/Θμιας Εκπ/σης στο Λαύριο στις 18-20 Ιουνίου 2004)

Χριστίνα Σωτηροπούλου, Φιλολόγος, Υπεύθυνη Π.Ε. Β/Θμιας Εκπ/σης Ν. Σερρών

Θέμα: ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Κριτήρια επιλογής του θέματος.

Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με το «σχολικό κήπο» γιατί είναι ένα θέμα που ενδιαφέρει τα παιδιά και τους αρέσει ιδιαίτερα. Έρχονται σε επαφή με το περιβάλλον, αποκτούν ευαισθησίες και είναι προσίο στις ικανότητές τους.

Άλλο κριτήριο επιλογής αυτού του θέματος ήταν η τεράστια αυλή που διαθέτει το νηπιαγωγείο μας και η οποία έχει δύο μόνο δέντρα και καθόλου λουλούδια τουλάχιστον κάποια θαμνώδη όπως τριανταφυλλά, πικροδάφνη, πασχαλιά κ.τλ.

Στόχοι και σκοποί του προγράμματος

1. Να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα δέντρα και τα λουλούδια να τ' αγαπήσουν και να κατανοήσουν τη σημασία τους στο περιβάλλον και στη ζωή μας.
2. Να γνωρίσουν και να παρακολουθήσουν τον κύκλο της ανάπτυξης των φυτών.
3. Να γνωρίσουν τα διάφορα είδη των φυτών. Να μάθουν τα διάφορα μέρη τους και να αντιληφθούν τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζουν μεταξύ τους τα φυτά.
4. Να γνωρίσουν τη χλωρίδα του τόπου τους.
5. Να μάθουν να συνεργάζονται για έναν κοινό σκοπό και να αναπτύξουν αισθήματα ευθύνης, αλληλεγγύης, και οικολογική συνείδηση.
6. Να παρατηρούν προσεκτικά και να είναι περιέργα.
7. Να εκφραστούν με τρόπο δημιουργικό μέσα από τα τις εικαστικές τέχνες και να νοιώσουν τη χαρά της δημιουργίας
8. Να συμμετέχουν ενεργά σε ό,τι αφορά το σχολείο τους

Αφορμή για την προσέγγιση του θέματος από τα παιδιά

Η προσέγγιση του θέματος έγινε πολύ εύκολα. Από τις πρώτες μέρες τα παιδιά έφεραν στο σχολείο λουλούδια από τους κήπους των σπιτιών τους. Χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία πρόσεξαν ότι η αυλή του σχολείου είναι άδεια. Αφορμή δόθηκε επίσης από το παραμύθι « Ένα δέντρο ζητάει αυλή».

Τα παιδιά προβληματίστηκαν και πήραν την απόφαση να αλλάξουν αυτή την κατάσταση. Έτσι αβίαστα διαμορφώσαμε το πρόγραμμα μετά από έναν καταιγισμό από ιδέες των παιδιών.

Μάρτιος 2003. Τα παιδιά με πολύ μεράκι σκάβουν για να φτιάξουν έναν όμορφο κήπο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συζήτηση με τα νήπια για το Φθινόπωρο. Για τις αλλαγές στη φύση. Εικόνες από τις τέσσερις εποχές. Ομαδοποιήσεις. Τα νήπια ομαδοποιούν τις εικόνες. Ξεχωρίζουν τις φθινοπωρινές. Έχουν μια εικόνα φθινοπωρινή μπροστά τους και ταυτόχρονα ακούνε από το μαγνητόφωνο ήχους, όπως βροντή, βροχή, αέρα κτλ. Φαντάζονται τις αλλαγές που συμβαίνουν στα δέντρα και γενικά στη φύση.

2. Ακρόαση. Από το μουσικό έργο του Βιβάλτι «Οι τέσσερις εποχές» τα παιδιά ακούνε το μουσικό κομμάτι «Φθινόπωρο»

Κινητικό παιχνίδι. Τα νήπια φαντάζονται ότι είναι φύλλα που τα παρασέρνει ο άνεμος. Μουσικά παιχνίδια με τα όργανα. Προσπαθούμε με τα όργανα να μιμηθούμε τους Φθινοπωρινούς ήχους μιας εικόνας και να φτιάξουμε μία ηχοϊστορία.

3. Αισθητικός τομέας. Αίνιγμα «Το φυλλαράκι» της Ντίνας Χατζηνικολάου. Ποίημα «γύρω γύρω όλοι». Τραγούδια για το Φθινόπωρο και για τα πουλιά που φεύγουν. Ζωγραφική, στάμπες και κολάζ με φύλλα.

Υπεύθυνες του προγράμματος
 Μπούζδη Αλεξάνδρα
 Χρυσόχοου Αθηνά
 Τζήμα Σοφία

Προγράμματα Π.Ε.

Προγράμματα Π.Ε.

Ομαδικό κολάζ με θέμα το φυλλοβόλο δέντρο.

4. Πείραμα. Για να κατανοήσουν τα νήπια το φαινόμενο της βροχής κάναμε το πείραμα με το βράσιμο του νερού. Παρατήρηση, συμπέρασμα. Συζήτηση για τις τρεις καταστάσεις του νερού. Βάζουμε νερό στην κατ΄ψυξη και κάνουμε υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί με το νερό και κάνουμε τις επαληθεύσεις.

5. Αισθητικός Τομέας. Παραμύθι «Δεν φοβάμαι το νερό» της Κατερίνας Γιαννίκου εκδόσεις Μοντέρνοι καιροί. Ποίημα «Από πού είσαι ποταμάκι» του Ζαχαρία Παπαντωνίου, «Στάσου συννεφάκι» της Ντίνας Χατζηνικολάου. Λαχνίσματα «Βρέχει, βρέχει»

6. Προγραφικό. Τα παιδιά αναπαράγουν την πτώση της βροχής. Με αφορμή το τραγούδι «γύρω, γύρω όλοι» τα παιδιά αναπαράγουν τον κύκλο.

7. Ψυχοκίνηση. Παιχνίδια με τις ομπρέλες και τα στεφάνια. Δραστηριότητες με γαλάζιες κορδέλες. Χωροχρονικές έννοιες.

8. Αισθητικός Τομέας. Παραμύθι «Ο χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει» του Μάνου Κοντολέοντος. Δραματοποίηση, τραγούδι με κινήσεις «η βροχή» της Καψάσκη. Ανάμειξη χρωμάτων (άσπρο + μαύρο = γκρι, κόκκινο κεραυνός). Μουσικά παιχνίδια. (Η έννοια της έντασης: Δυνατό, μέτριο, σιγανό).

9. Μελέτη Περιβάλλοντος: Πείραμα για το αν έχει σχήμα το νερό. Σε ποια κατάσταση το νερό έχει σχήμα; Τα νήπια κάνουν υποθέσεις και μετά το πείραμα βγάζουν τα συμπεράσματά τους.

10. Γεωγραφία: Παγκόσμιος χάρτης, υδρόγειος σφαίρα. Πού βρίσκεται το νερό, σε τι κατάσταση και γιατί τη Γη την ονομάζουμε υδρόγειο;

11. Παρατήρηση στη φύση για τα χρώματα του Φθινοπώρου. **Αισθητικός Τομέας:** Ανάμειξη χρωμάτων (κόκκινο + κίτρινο = πορτοκαλί, κόκκινο + κίτρινο + μαύρο = καφέ), ελεύθερο σχέδιο με την ανάμειξη των χρωμάτων σε μεγάλη επιφάνεια.

12. Προμαθηματικό: Ομαδοποιήσεις, ταξινομήσεις χρωμάτων με αντικείμενα του σχολικού περιβάλλοντος.

13. Γραφή και ανάγνωση: Δημιουργία λίστας χρωμάτων, εμπλουτισμός του λεξιλογίου των νηπίων με λέξεις όπως (ψιχάλα, βροχή, νεροποντή, κεραυνός, αστραπή, καταιγίδα, θύελλα, αέρας, βροιάς, κ.τ.λ.), γράφουμε κάποιες από αυτές. Δημιουργία λίστας (Δελτίο καιρού).

14. Επίσκεψη σε χωράφι. Συλλογή διαφόρων φύλλων. Παρατήρηση το σχήμα των δέντρων (Ροδακινές, Ακλαδιές κ.τ.λ.). Παρατηρούμε και το σχήμα κάποιων άλλων δέντρων ή θάμνων, συγκρίνουμε και βλέπουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές. Παρατηρούμε τα χόρτα και τα αγριολούλουδα και βλέπουμε και σ' αυτά ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα δέντρα.

15. Αισθητικός Τομέας: κολάζ, φροτάζ, με φύλλα. Τα παιδιά ζωγραφίζουν τα δέντρα που είδαν στο χωράφι.

16. Τα νήπια φέρνουν διάφορα φρούτα. Παρατηρούμε το σχήμα τους το χρώμα τους και πώς είναι από μέσα.

Γραφή και ανάγνωση: Αντιστοιχούμε την ονομασία του φρούτου με το δέντρο π.χ. (μήλο-μηλιά). **Επιτοίχιος πίνακας.** Το δέντρο και τα μέρη του. Λίστα με διάφορα φρούτα κυρίως του Φθινοπώρου.

17. Ψυχοκίνηση: Χωροχρονικές έννοιες. (πάνω, κάτω, πίσω, μπροστά, κ.α.) Θεατρικό παιχνίδι, Μιμητικές δραστηριότητες. Τα παιδιά φαντάζονται ότι είναι δέντρα που κουνάει ο αέρας τα κλαδιά τους και τους σκορπά τα φρούτα τους ή ότι ο αγρότης μαζεύει τα φρούτα τους. Τα νήπια εκφράζουν τα συναισθήματά τους. **Αισθητικός Τομέας:** Τραγούδι «Μήλο μου κόκκινο», ποίημα «Μέσα σ' ένα μηλαράκι», παροιμία «ένα μήλο την ημέρα».

18. Μελέτη Περιβάλλοντος: Φύτεμα διαφόρων σπόρων από φρούτα ή από λαχανικά, όσπρια, δημητριακά. Καθ' όλη την διάρκεια της ανάπτυξής τους συμφωνήσαμε να βγάζουμε φωτογραφίες και να παρακολουθούμε την ανάπτυξή τους. Πείραμα για να εξακριβώσουμε τι χρειάζονται τα φυτά για να αναπτυχθούν

19. Αισθητικός Τομέας: Διαβάζουμε το παραμύθι του πούλου, εκδόσεις «Μίνωας». Δραματοποίηση. Συζήτηση με τα νήπια σχετικά με το σποράκι που ζητάει κάποιου να φυτρώσει. Τα παιδιά αποφασίζουν ότι η δική μας αυλή είναι κατάλληλη. Έτσι δίνεται η αφορμή για να μιλήσουμε για το τι χρειάζεται η αυλή μας, για να γίνει ένας όμορφος κήπος με πολλά δέντρα και λουλούδια. Προκύπτει λοιπόν ένα σχέδιο εργασίας με θέμα «Ο σχολικός κήπος»

20. Γραφή και Ανάγνωση. Συντάσσουμε με τα παιδιά συμβολαιο τιμής και συμπεριφοράς μέσα στην τάξη και για τον τρόπο που θα δουλέψουμε. Τα παι-

διά υπογράφουν. Χωρίζομαστε σε ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει μια εργασία. Μια ομάδα συντάσσει μια επιστολή προς το δασαρχείο της Νάουσας, για να μας στείλουν δέντρα. Η άλλη ομάδα αναλαμβάνει να ταχυδρομήσει την επιστολή. Η Τρίτη ομάδα δεσμεύεται να φέρει διάφορους σπόρους για φύτεμα κ.λ.π. Παίζουμε στο προαναγνωστικό με τον γνωστό τρόπο τη φράση «Ένα μήλο την ημέρα τον γιατρό τον κάνει πέρα.»

21. Καθαρισμός της αυλής. Φύτεμα των σπόρων σε κουπάκια από γιοσούρτι. Τα παιδιά φέρνουν γλάστρες με λουλούδια.

22. Νοητικός τομέας: Κατασκευάζουμε χάρτη με τα παιδιά για το πού ακριβώς θα φυτέψουμε τα δέντρα και τα λουλούδια. Σημειώνουμε ένα «x» στα σημεία. Παρακολουθούμε την ανάπτυξή τους βγάζοντας φωτογραφίες. Κάνουμε πειράματα σχετικά με τις ανάγκες των φυτών. Τα παιδιά κατανοούν τι χρειάζεται ένα φυτό για να αναπτυχθεί σωστά.

23. Συζήτηση για τα σταφύλια και το αμπέλι. Επίσκεψη σε καζάνι της περιοχής. Φυτεύουμε σπόρους των σταφυλιών. Αισθητηριακές ασκήσεις για τις πέντε αισθήσεις. **Προμαθηματικό:** Ασκήσεις χρωμάτων, συγκρίσεις εκτιμήσεις μεγεθών, διάταξης, αριθμησης, ποσοτήτων κ.τ.λ.

24. Αισθητικός τομέας: Μιμητικό παιχνίδι. «Ο τρύγος». Δημοτικό τραγούδι, «Μπαίνω μες σ' αμπέλι» Χορός από τα παιδιά. Κουκλοθέατρο «Η αλεπού και ο τρύγος»

25. Επίσκεψη σε κήπο του χωριού. Φωτογραφίες, συνέντευξη της νοικοκυράς. Επίσκεψη και σε λαχανόκηπο. Βλέπουμε τις διαφορές, καταγράφουμε τις πληροφορίες και συλλέγουμε λουλούδια και φύλλα για το φυτολόγιό μας. Ζωγραφίζουν τους κήπους που επισκεφθήκαμε. Αποξηραίνουμε λουλούδια που φέρνουν τα παιδιά. Κάποια τα κάνουνε καδράκι. Διαβάζουμε το βιβλίο για τον κήπο από την σειρά Εγκυκλοπαίδεια-τηλεόραση. «Ο κήπος» εκδόσεις Άγκυρα.

Η τέχνη στο νηπιαγωγείο: Έργα του Θεόφιλου **26.** «Το μάζεμα της ελιάς», ένα αγγείο με την παράσταση ενός κλαδιού ελιάς.

27. Αισθητικός Τομέας: Μυθολογία: 1ος μύθος «Ο Αρισταίος γιος του Απόλλωνα φέρνει την ελιά», 2ος Μύθος «Η Αθηνά και ο Ποσειδώνας» Δραματοποίηση. Λαϊκό παραμύθι «Το πιο πολύτιμο πράγμα στον κόσμο» «Το μάζεμα της ελιάς», δραματοποίηση.

Προγράμματα Π.Ε.

28. Προμαθηματικό: Έννοιες(πολλά, λίγα, κανένα, λιγότερο από, περισσότερο από, ίσο με, αραίωση, πυκνωση, ελαφρύ (λάδι), βαρύ(νερό), διατήρηση της μάζας, αλλαγή του σχήματος για τα υγρά, διαφορά πυκνότητας λαδιού-νερού.

29. Γραφή και ανάγνωση: Γράφουμε λεζάντα κάτω από εικόνες που δείχνουν το μάζεμα της ελιάς. Συνθέτουμε λέξεις με πρώτο ή δεύτερο συνθετικό τις λέξεις «ελιά, λάδι» π.χ. ελαιόλαδο, ελαιοτριβείο, λαδόλεμονο, λαδόπανο, λαδόχαρτο κτλ.

30. Επίσκεψη σε χωράφι για να δούμε τις αλλαγές στη φύση.

31. Καθαρισμός της αυλής, βράσιμο του κρασπέδου της σημαίας. Περιποίηση των δέντρων που ήδη υπάρχουν.

32. Προμαθηματικός Τομ.: Τα νήπια ομαδοποιούν και κατατάσσουν τα φρούτα, τα λαχανικά, τα λουλούδια, τους ξηρούς καρπούς και τους σπόρους. Ταξινόμηση: Φρούτο-δέντρο-σπόρος. Χρονική εξέλιξη « Η ανάπτυξη ενός φυτού π.χ. της φασολιάς» Σχήματα των φρούτων, χρώματα των φρούτων. Ταξινόμηση ανάλογα με τις εποχές(χειμωνιάτικα, ανοιξιάτικα, καλοκαιρινά, Φθινοπωρινά).

34. Επίσκεψη γεωπόνου στο νηπιαγωγείο μας. Καταγραφή ερωτηματολογίου από τα νήπια, συνέντευξη.

35. Εμπλουτισμός της φυσικής γωνιάς και με φρούτα χειμωνιάτικα. **Αισθητικός τομέας.** Ζωγραφική, σάμπες με φρούτα, τραγούδια, ρητά που δημιουργούν τα ίδια τα παιδιά.π.χ. « Αν θες να είσαι γερός, κάθε μέρα ποτοκάλι να τρως».

36. Δεντροφύτευση, σκάσιμο πότισμα. Δίνουμε σε κάθε δέντρο το όνομα του παιδιού το οποίο θα είναι υπεύθυνο για το δέντρο. **Γραφή και ανάγνωση:** Γράφουμε με τα παιδιά πινακίδες για την προστασία των δέντρων. Σκαλίζουμε το χώμα στο μέρος όπου θα φυτέψουμε τα λουλούδια.

37. Επίσκεψη στη λαϊκή αγορά του χωριού. Αγορά λουλουδιών. Συνέντευξη από τα νήπια του πωλητή λουλουδιών σχετικά με την περιποίησή τους. Φύτεμα, πότισμα.

38. Επίσκεψη σε χωράφι. Τα παιδιά παρατηρούν τ' ανθισμένα δέντρα. Ζωγραφική, ελεύθερο παιχνίδι, οργανωμένο ομαδικό παιχνίδι. Συλλογή αγγιολο ύλουδων για το φυτολόγιο, φωτογραφίες.

39. Συζήτηση με τα παιδιά για τα οφέλη του δάσους. Για τη χλωρίδα και την πανίδα. Σύγκριση του δάσους με το χωράφι και τον κήπο. Επισημαίνουν τις διαφορές και τις ομοιότητες. **Αισθητικός τομέας:** «Το πράσινο εργοστάσιο» εκδόσεις Χαρταετός «Πετώντας στα δάση» της Στέλλας Βλαχοπούλου, εκδόσεις Χαρταετός, «Το δάσος» του Αλαιν Γρεε, εκδόσεις Αγκυρα.

40. Συζήτηση για την ανακύκλωση. **Εικαστικά:** Κατασκευή κουτιού όπου τα νήπια μαζεύουν τα άχρηστα χαρτιά. Ομαδική εργασία, κατασκευή ενός δέντρου με πουλιά δίπλα στο κουτί της ανακύκλωσης, Γραφή και ανάγνωση: Επιστολή στον δήμαρχο για τοποθέτηση κάδου ανακύκλωσης στο Νηπιαγωγείο μας. **Αισθητικός τομέας:** Παραμύθι « Ο κύριος Μπεν η Μου και τα σκουπίδια» της Σοφίας Ζαραμπούκα, Εκδόσεις Πατάκη.

41. «5 Ιουνίου Παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος» Διαβάζουμε με τα παιδιά το βιβλίο «Φροντίστε τον πλανήτη μας», των Μπάρμπαρα Χόλλαντ και Χάζελ Λούκας. Γραφή και ανάγνωση: Μαζί με τα παιδιά γράψαμε μηνύματα για το περιβάλλον και τα τοποθετήσαμε σε διάφορα σημεία του χωριού. Την προηγούμενη μέρα επισκεφτήκαμε το άλσος του Αγίου Νικολάου, είδαμε το ποτάμι, τα δέντρα, συλλέξαμε διάφορα υλικά και τοποθετήσαμε πινακίδες με οικολογικά μηνύματα.

4 Ιουνίου 2003 άλσος Αγίου Νικολάου Νάουσας

42. Γιορτή λουλουδιών στο τέλος της χρονιάς. Τα παιδιά λένε τραγούδια, ποιήματα, διάλογους, ρυθμικά και ομαδικά παιχνίδια. Παρουσίαση του προγράμματος στους γονείς.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με θετικά αισθήματα στην πρόσκληση για δημιουργία σχολικού κήπου και ασχολήθηκαν με ζήλο και ενθουσιασμό. Έμαθαν να συνεργάζονται μεταξύ τους. Το πρόγραμμα τους έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσουν να παρατηρήσουν και να κατανοήσουν τον τρόπο ανάπτυξης των φυτών. Εμπλούτισαν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας τα ονόματα των λουλουδιών και των δέντρων και αντιστοίχισαν τα αντίστοιχα φρούτα τους. Έμαθαν να συγκρίνουν, να παρατηρούν τα διάφορα λουλούδια μεταξύ τους, να τα κατατάσσουν, να βρίσκουν διαφορές και ομοιότητες στο μέγεθος, στα φύλλα, στο σχήμα και στα χρώματα. Έγιναν υπεύθυνα με το να τα φροντίζουν γιατί αποτέλεσαν αντικείμενο

καθημερινής φροντίδας, και ευαισθητοποιήθηκαν στους κινδύνους και στα διάφορα προβλήματα που απειλούν τα φυτά. Καλλιέργησαν την έκφρασή τους μέσα από το παραμύθι, το κουκλοθέατρο, τη δραματοποίηση, το μίγρμα των ρόλων και τις χειροτεχνικές εργασίες τους. Προβληματίστηκαν, σχετικά με την ανάπτυξη των φυτών, με τα διάφορα παράματα που κράτησαν αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Κατόνησαν τη χρησιμότητα και τη σημασία των φυτών για τον άνθρωπο, τα ζώα και γενικά τον πλανήτη. Γνώρισαν έργα τέχνης από μεγάλους ζωγράφους που ήταν σχετικά με τη φύση και ανέπτυξαν το καλλιτεχνικό τους κριτήριο. Πραγματοποίησα πολλές επισκέψεις σε χώρους καλλιέργειας οπωροφόρων δέντρων και πήραν αρκετές συνεντεύξεις από ανθρώπους που ασχολούνται με την καλλιέργεια των διαφόρων φυτών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΑΠΟ ΕΝΑΝ ΑΓΡΟΤΗ

1.ΤΙ ΔΕΝΤΡΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΤΟ ΧΩΡΑΦΙ ΣΑΣ; ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΚΑΙ ΜΗΛΙΕΣ.

2.ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΝΑ ΔΕΝΤΡΟ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΓΑΛΩΣΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΒΓΑΛΕΙ ΦΡΟΥΤΑ; ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΝΕΡΟ, ΛΙΠΑΣΜΑ, ΚΛΑΔΕΜΑ, ΑΡΑΙΩΣΗ ΣΤΑ ΦΡΟΥΤΑ ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΑ ΓΙΑ ΝΑ ΜΠΟΡΕΣΟΥΝ ΝΑ ΜΕΓΑΛΩΣΟΥΝ ΤΑ ΑΛΛΑ ΦΡΟΥΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΜΕΙΝΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΝΟΣΤΙΜΑ.

3.ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΛΙΠΑΣΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΑΔΕΜΑ; ΤΟ ΛΙΠΑΣΜΑ ΕΙΝΑΙ ΤΡΟΦΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΠΟΥ ΤΟ ΦΤΙΑΧΝΟΥΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΕΙ ΠΟΛΛΑ ΦΡΟΥΤΑ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ. ΣΤΟ ΚΛΑΔΕΜΑ ΚΟΒΟΥΜΕ ΚΑΠΟΙΑ ΚΛΑΔΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΙΓΟΥΝ .ΕΤΣΙ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ ΠΙΟ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΚΑΝΕΙ ΠΙΟ ΝΟΣΤΙΜΑ ΦΡΟΥΤΑ.

4.ΠΟΤΕ ΜΑΖΕΥΕΤΕ ΤΑ ΦΡΟΥΤΑ; ΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΗΛΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ.

5.ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΟ ΝΑ ΜΑΖΕΥΟΥΜΕ ΤΑ ΦΡΟΥΤΑ; ΣΑΣ ΒΟΗΘΑΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ; Η ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ ΤΩΝ ΦΡΟΥΤΩΝ ΔΗΛ. ΤΟ ΜΑΖΕΜΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ ΚΑΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΑΡΚΕΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΖΕΥΤΟΥΝ. ΓΙ' ΑΥΤΟΝ ΤΟ ΛΟΓΟ ΠΑΙΡΝΟΥΜΕ ΕΡΓΑΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΠΛΗΡΩΝΟΥΜΕ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε.

Προγράμματα Π.Ε.

Όλοι οι πολίτες, μικροί ή μεγάλοι, πέρασαν κάποτε από κάποιο πάρκο.

Περπάτησαν στα δρομάκια του, κάθισαν στα παγκάκια, βγήκαν φωτογραφίες, απόλαυσαν τη δροσιά του πάρκου και τα κελαηδήματα των πουλιών, χάρηκαν τα παιδιά που έπαιζαν, δροσίστηκαν από τη βρυσούλα του, συνάντησαν -ίσως- κάποια γνωστά πρόσωπα, κουβέ-ντισαν, ξεκούρασαν τα μάτια τους και την ψυχή τους...

Τα πάρκα αποτελούν οάσεις πράσινου μέσα στις άχαρες τσιμεντοπόλεις-όπως και χώρους αναψυχής, παιχνιδιών, συνάντησης και επικοινωνίας των ανθρώπων.

Βρίσκονται όμως σε τέτοια κατάσταση, όπως τα επιθυμούμε; Μάλλον όχι.

Γιαυτό τα παιδιά μιας τάξης από ένα σχολείο της Θεσσαλονίκης με συντονιστή το δάσκαλό τους - πραγματοποίησαν μία έρευνα για

τα πάρκα της ανατολικής Θεσσαλονίκης, μέσα στα πλαίσια του προγράμματος που διοργάνωσε το Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τη συνεργασία του δήμου Θεσσαλονίκης.

Η έρευνα αφορούσε τριάντα πάρκα. Τα παιδιά έκαναν μετρήσεις, καταγραφές, πήραν συνεντεύξεις από γείτονες ή ανθρώπους που συχάζουν στα πάρκα, έβγαλαν φωτογραφίες και διαπίστωσαν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα.

Τα συμπεράσματά τους ανακοινώθηκαν προφορικά και γραπτά στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριες του σχολείου τους και άλλων σχολείων, σε γονείς, γείτονες, εκπροσώπους τοπικής αυτοδιοίκησης, περιοδικά, τηλεοπτικά κανάλια...

Οι γενικές παρατηρήσεις-προτάσεις- για τη βελτίωση των πάρκων που ερεύνησαν είναι:

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΚΩΝ

- Να ονομαστούν τα πάρκα- το όνομά τους σε ειδικές πινακίδες.
- Να μπου τηλεφωνικοί θάλαμοι και γραμματοκιβώτια.
- Να μπου περισσότερα φώτα.
- Να μπου βρύσες και να καθαριστούν τα σιντριβάνια.
- Να διορθωθούν οι σπασμένες πλάκες και τα παγκάκια.
- Να φυτευτούν περισσότερα καλλωπιστικά φυτά και να μπει πιο πολύ πράσινο.
- Να μπου κι άλλα δοχεία απορριμμάτων και κάδοι ανακύκλωσης.
- Να μπου πινακίδες με οδηγίες για την καθαριότητα.
- Να οριστεί ένας υπεύθυνος φύλακας ανά δύο ή

- 2
- 3
- τρία πάρκα.
- Να επιδιορθωθούν τα σίδερα και οι κούνιες στις παιδικές χαρές.
- Να καθαρίζονται συχνότερα.
- Να μπου, όπου χρειάζεται, δύο τουλάχιστον τουαλέτες ή αυτές που υπάρχουν να καθαρίζονται πιο συχνά.
- Να βαφτούν όλα τα σίδερα των πάρκων.
- Να μπου πινακίδες με το σχεδιάγραμμα της περιοχής και όλης της πόλης.
- Να ξεβουλωθούν οι σχάρες.

Η διαδικασία αυτή δεν αρκείται στις ιδέες: «Ακούω και ξεχνώ», «Βλέπω και θυμάμαι».

Επεκτείνεται στην υπέρβαση: «Κάνω και καταλαβαίνω!».

Τα μηνύματα, που έστειλαν τα παιδιά με δραστηριότητες και προτάσεις, έχουν εισακουστεί, όπως έχει φανεί, από πολλούς αρμόδιους φορείς. Κι αυτό είναι σημάδι αισιοδοξίας!

ΤΑ ΠΑΡΚΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε.

Αναστάσιος Βαγενάς
Εκπαιδευτικός

Πέμπτη 17/06/04

Τρεις εκπαιδευτικοί του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας ξεκινήσαμε ένα Επιμορφωτικό ταξίδι για το Εθνικό Πάρκο της Ιταλίας, το **Abruzzo**. Στο Αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης συναντήσαμε με άλλους πέντε εκπαιδευτικούς από τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρναίας και Νάουσας. Βόλος, λοιπόν, Θεσσαλονίκη, Μιλάνο, Ρώμη και τέλος **Villela Barrea**, ένα από τα έξι χωριά που βρίσκονται μέσα στο Εθνικό Πάρκο.

Μικρό χωριό, με ιταλική προσωπικότητα, καθαρό και φιλόξενο, μέσα στην κοιλάδα του ποταμού Sangro. Στην άκρη του χωριού, δίπλα στην τεχνητή λιμνούλα, οι εγκαταστάσεις υποδοχής, φιλοξενίας και ενημέρωσης του Πάρκου. Ένας ξενώνας, κάποια γραφεία, μια αίθουσα αναπαράστασης του Πάρκου και μια αίθουσα ενημέρωσης. Όλα λιτά και προσεγμένα, ώστε να εντάσσονται πλήρως στο όμορφο τοπίο του χωριού.

Στο χώρο των εγκαταστάσεων μας υποδέχεται η χαμογελαστή Amalia για να μας οδηγήσει στα δωμάτιά μας, όπου θα φιλοξενηθούμε για τις επόμενες μέρες. Το δωμάτιο αποτελείται από δυο μονόκλινα μια κουκέτα δυο κρεβατιών, ντουλάπα, γραφειάκι και ένα μεγάλο μπάνιο, όλα πεντακάθαρα. Δωμάτιο κατάλληλο δηλαδή για μια τετραμελή οικογένεια. Και φυσικά όλα αυτά με κόστος διαμονής 6 το άτομο, τιμή, που θέλουν να λειτουργήσει ως κίνητρο για προσέλευση κόσμου. Οι πρώτες μας εντυπώσεις θαυμάσιες, κάνουν το ενδιαφέρον μας για το τι θα επακολουθήσει, να μεγαλώνει.

Οι επόμενες μέρες πράγματι, επαληθεύουν τις προβλέψεις μας με το παραπάνω.

Παρασκευή 18/06/04

Πρωινό ξύπνημα γύρω στις 08.00' π.μ., παρόλη

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**ενημέρωση**

την κούραση της προηγούμενης μέρας. Με δεδομένο ότι η συνάντηση γνωριμίας με τους υπεύθυνους του Κέντρου ήταν στις 09.30', αποφασίσαμε να κάνουμε μια αναγνωριστική βόλτα στα δρομάκια της **Villela Barrea**.

Αμέσως διαπιστώνουμε ένα μειονέκτημα του χωριού. Ο μικρός κεντρικός δρόμος του, που άλλοτε μάλλον χρησιμοποιούνταν από τους πεζούς και τα ζώα, τώρα χρησιμοποιείται ως κεντρική οδική αρτηρία του χωριού από τα κάθε λογής αυτοκινούμενα τροχοφόρα. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζεται πολύ ο χώρος κίνησης των πεζών. Αυτό όμως συμβαίνει μόνο στον κεντρικό αυτό δρόμο. Από τους υπόλοιπους δρόμους του χωριού, που οι περισσότεροι είναι φτιαγμένοι με πέτρα, απουσιάζουν σχεδόν τα αυτοκίνητα.

Στα 100 περίπου μέτρα απόσταση από τις εγκαταστάσεις του Κέντρου, μια μικρή έκκληξη μας περιμένει. Είναι μια μικρή λαϊκή αγορά. Δυο τρεις πάγκοι με λαχανικά και φρούτα, δυο πάγκοι με είδη ρουχισμού, ένας πάγκος με εργαλεία και μια καντίνα, που εκτός των αναψυκτικών και των καφέδων, διαθέτει και κάποια είδη τοπικών τυριών και αλλαντικών. Χωρίς φασαρία και φωνές. Όλα ήρεμα κι απλά. Ψωνίσαμε κάποια από τα προϊόντα που χρειαζάσταν και ίσως και κάποια που δε χρειαζόμασταν, όλα σε πολύ χαμηλές τιμές.

Επιστρέφοντας στο Κέντρο, περνάμε στην αίθουσα ενημέρωσης και κάναμε την πρώτη μας γνωριμία με τον Υπεύθυνο του Κέντρου, τον **Giovanni Neto**, καθώς και με έναν εκπαιδευμένο οδηγό από τη Γαλλία, τον Antoine, με τους οποίους έμελλε να περάσουμε αξέχαστα τις επόμενες μέρες της παραμονής μας.

Οδοιπορικό στο Εθνικό πάρκο της Ιταλίας, **ABRUZZO**

Ευριπίδης Κολτσιδόπουλος
Βιολόγος
Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας
Κ.Π.Ε Μακρινίτσας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

Τίτλος του Σεμιναρίου που θα παρακολουθήσουμε: «**Οι Μέθοδοι, η Οργάνωση και το Σύστημα της Κεντρικής Διοίκησης Εκπαίδευσης και Περιβαλλοντικής Έρευνας, του Εθνικού Πάρκου του Αμπρούτσο, Λάτισιο και Μολίζε**». Μακροσκελής και βαρύγδουπος τίτλος Σεμιναρίου, δε σε προδιέθετε καθόλου για το τι θα επακολουθήσει. Οι επόμενες μέρες μας στην κυριολεξία γέμισαν τόσο τις αισθήσεις όσο και την καρδιά μας από την ομορφιά της φύσης του Πάρκου.

Με ένα μικρό λεωφορείο μεταφερθήκαμε λίγα χιλιόμετρα πιο πέρα, σε ένα μεγαλύτερο χωριό, τη Βαγθεα, από όπου είχαμε μια πανέμορφη θέα της κοιλάδας, της λίμνης και των γύρω βουνών. Ξεκινώντας με τα πόδια από ένα ανηφορικό μονοπάτι φτάσαμε σε κάποιο ύψωμα της κοιλάδας, όπου απολαύσαμε μια ακόμη πιο όμορφη και πανοραμική θέα. Εκεί ο Γιοναππί μας μίλησε για την ιστορία σχηματισμού της κοιλάδας και την ιστορία της περιοχής. Με διάφορες δραστηριότητες, όπως η χρήση χάρτη ή η χρήση πλαστελίνης, προσπάθησε να μας κάνει συμμετόχους σ' αυτή την ιστορία. Τα άλογα, που χρησιμοποιούνται για τις περιηγήσεις μέσα στο Πάρκο, βοσκούσαν ανέμελα δίπλα μας και μας πλησίαζαν άφοβα να μας μυρίσουν. Απέναντί μας επιβλητικό το **Monte Greco** (Ελληνικό Βουνό).

Επιστρέφοντας στη Βαγθεα, παίρνουμε το λεωφορείο για να μετακινηθούμε στην κοιλάδα **Camosciara**, μια από τις περιοχές που ανήκει στη Ζώνη Α (απόλυτης προστασίας) του Πάρκου. Φυσικά το λεωφορείο μένει έξω από τη Ζώνη, σε ειδικά για το λόγο αυτό διαμορφωμένο parking. Περιπατώντας μέσα στην κοιλάδα ενημερωνόμασταν για την ιστορία της καθώς και για τους σκληρούς αγώνες των ανθρώπων του Πάρκου ώστε να μείνει η περιοχή αυτή μακριά από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Παρατηρήσαμε τη κλωρίδα της και απολαύσαμε τη θέα κάποιων σπάνιων ειδών όπως μιας Ορχιδέας, που ονομάζεται «Το Πέδιλο της Αφροδίτης». Έτσι φτάσαμε στους μικρούς καταρράκτες του ποταμού που ήταν και το τέλος της διαδρομής μας. Μετά από μια ξεκούραστη επιστροφή, φτάσαμε στο λεωφορείο που μας μετέφερε κουρασμένους αλλά συνάμα απόλυτα ικανοποιημένους στα καταλύματά μας.

Το βραδάκι απολαμβάνουμε κάποιες από τις παλικές λιχουδιές σε μια από τις τρεις ταβέρνες του χωριού, «μαλώνοντας» με τα γκαρσόνια για το πρώτο και το δεύτερο πιάτο!

Σάββατο 19/06/04

Μετά το πρωινό, ξεκινάμε με το λεωφορείο για την κοιλάδα του ποταμού Φοντίλο (**Val Fondilo**), επίσης μέσα στη Ζώνη Α. Μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο, ακολουθούμε μια υπέροχη διαδρομή και συμμετέχουμε σε διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες προσέγγισης του περιβάλλοντος. Το Μαγικό Δαχτυλίδι, Το Εισιτήριο του Δάσους, άσκηση εμπιστοσύνης, Περιπάτημα με καθρέφτες, Ο Μικρόκοσμος και το Δέντρο που μιλάει, ήταν κάποιες από αυτές. Τρώμε τα σάντουιτς και τα φρούτα μας δίπλα στο ποτάμι και ξεδιψάμε πίνοντας από τα γάργαρα νερά του. Δίπλα μας οι μικροί μαθητές ενός σχολείου απολαμβάνουν το μπάνιο τους στα κρύα νερά του ποταμού, ενώ άλλοι επισκέπτες είτε με τα πόδια είτε με ποδήλατα κάνουν τον περίπατό τους.

Ός μια αξιολόγηση της μέρας που περάσαμε, απομονώνουμε το καθένα στο μέρος που επιλέγει, συγκεντρωνόμαστε για λίγο, γράφουμε τις σκέψεις μας και όταν ο Γιοναππί μας καλεί να συγκεντρωθούμε με τον ήχο ενός πουλιού, ο καθένας τις διαβάζει στην ομάδα. Αυθόρμητα βγαίνει εκείνη τη στιγμή ένα παραδοσιακό ελληνικό τραγούδι που μας οδηγεί σε δυο τρεις χαρευτικές στροφές, αγκαλιά με το Γιοναππί και τον Απτοίνε. Ήδη η παρέα είχε δέσει.

Η μέρα μας κλείνει με ιταλικό παραδοσιακό φαγητό.

Κυριακή 20/06/04

Παρόλη την αργία ο Γιοναππί χαμογελαστός το πρωί στο πόστο του. Υπογράφεται **Πρωτόκολλο Συνεργασίας** μεταξύ του Πάρκου και των τριών Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ώστε η συνεργασία να μη

μείνει μόνο σ αυτήν την εκπαιδευτική επίσκεψη. Το υπόλοιπο πρωινό είναι αφιερωμένο στη θεωρητική μας κατάρτιση. Ενημερωνόμαστε για τον τρόπο λειτουργίας του Πάρκου, για τους Εκπαιδευτικούς Σκοπούς του, τις προτεραιότητές του, την Περιβαλλοντική Έρευνα και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ιταλία καθώς και για το ρόλο του Εμφυχωτή.

Το μεσημέρι ξεκινάμε για τη Villanallelonga, τρώμε τα σάντουιτς και τα φρούτα μας στην εξοχή και στη συνέχεια επισκεπτόμαστε τις εγκαταστάσεις του Κέντρου Ενημέρωσης του Πάρκου για τη **Μαρσοικανική αρκούδα** (*Ursus bruvo marsicano*). Χώρος κατάλληλα διαμορφωμένος για εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι περισσότερες από τις οποίες ήταν συμμετοχικές. Στη συνέχεια, δίπλα στο Κέντρο, επισκεπτόμαστε το πάρκο

όπου φιλοξενούνται η Μάγια και ο Σαντρίνο, δυο αρκούδακια που μεταφέρθηκαν εκεί μετά την ανάρρωσή τους σε Νοσοκομείο Ζώων.

Το βράδυ μετά το φαγητό πίνουμε ένα ποτό σε ένα μικρό μπαράκι της περιοχής.

Δευτέρα 21/06/04

Μετά το πρωινό μας και την ετοιμασία των σάντουιτς της ημέρας, διανύουμε μια μικρή απόσταση με το λεωφορείο μέχρι τη γειτονική **Civitella Alfedena**, που θα αποτελέσει την αφετηρία για την ανάβαση μας στην κορυφή **Boccapera** των Απεννίνων, στα 1982 μέτρα, που υψωνόταν επιβλητική μπροστά μας.

Η ανάβαση ήρεμη, με ενδιάμεσες στάσεις, κατάλληλη για όλες τις ηλικίες της παρέας. Περνάμε μέσα από σκιερά τμήματα του δάσους, με πυκνή και ψηλή βλάστηση

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

και αμέσως μετά από ηλιόλουστα τμήματα με χαμηλή αλλά πλούσια βλάστηση. Κατά τη διάρκεια της ανάβασης παρατηρούμε τα είδη της κλωρίδας, όπως: οξείες, σημάδες, μαύρα πεύκα, έλατα, ίριδες και άλλα, από τα οποία πολλά είναι ενδημικά.

Τη μεγάλη πρόκληση στην ανάβαση αυτή αποτελεί η παρατήρηση των **Σαμουά του Αμπρούτσο** (Abruzzo chamois με επιστημονική ονομασία: Rupicapra rupicapra), ενός πανέμορφου ενδημικού είδους αγριοκάτσικου. Για να πετύχουμε όμως το στόχο μας έχουμε αρκετό δρόμο να ανηφορίσουμε, μέχρι στην κυριολεξία να συναντήσουμε χιόνια, μες' την καρδιά του Ιούνη. Ήδη βέβαια βρισκόμασταν σε ένα υψόμετρο 1500 μέτρων περίπου.

Τα πρώτα σαμουά εμφανίστηκαν μπρος μας, σε μεγάλη σχετική απόσταση, χωρίς όμως να τρομάζουν ιδιαίτερα από την παρουσία μας, που ήταν όντως διακριτική. Αργότερα καταφέραμε να τα πλησιάσουμε ακόμη πιο κοντά. Ο Γιωαννί μας εξήγησε ότι τα σαμουά έχουν «μάθει», μετά από μια μακροχρόνια προσπάθεια των ανθρώπων του Πάρκου, ότι οι επισκέπτες βαδίζουν μόνο στα επιτρεπόμενα μονοπάτια, που για το λόγο αυτό έχουν χαραχθεί μέσα στο δάσος. Ψηλά, περήφανα, επιβλητικά και νευρώδη όταν χρειάζονταν, με τα μεγάλα τους κέρατα, βοσκούν ήρεμα μέσα στο φυσικό τους περιβάλλον, σε πολλές περιπτώσεις κατά οικογένειες.

Στο σημείο αυτό της ανάβασης κάποιοι από την παρέα μας σκέφτηκαν να σταματήσουν, λόγω της δυσβατότητας και του ανηφορικού του εδάφους. Η πρόκληση όμως της κορυφής που φάνταζε πάνω από τα κεφάλια μας, τους τροφοδότησε με την ψυχική εκείνη δύναμη, που ήταν απαραίτητη στο σώμα τους ώστε να συνεχίσει την προσπάθεια. Έτσι όλοι μαζί, σε μια καλή παρέα που ήμασταν, φτάσαμε επιτέλους στην πολυπόθητη κορυφή. Η αίσθηση της κατάκτησης μιας κορυφής και η πανοραμική θέα των γύρω βουνών αποζημίωσε και τους πιο διστακτικούς. Ήταν μια λύτρωση. Για αρκετά λεπτά μέναμε σιωπηλοί, ίσως για να ζαποστάσουμε από την προσπάθεια, ίσως για να θαυμάσουμε τη θέα ή ίσως ακόμη για να συνειδητοποιήσουμε αυτό που είχαμε καταφέρει.

Η επιστροφή ήταν πλέον μια εύκολη διαδικασία. Για το

λόγο αυτό, κατά τη διάρκειά της συμμετείχαμε σε διάφορες εκπαιδευτικές βιωματικές δραστηριότητες στις οποίες το προσωπικό του Πάρκου εμπλέκει τους επισκέπτες.

Έτσι μετά από 7 περίπου ώρες πεζοπορίας, φτάσαμε στις 6μ.μ., στα καταλύματά μας για λίγη ξεκούραση, ένα ντους και την προετοιμασία του δείπνου.

Τρίτη 22/06/04

Η μέρα μας ξεκίνησε με τη μετάβασή μας στη Civitella Alfedena και την επίσκεψή μας στο Πάρκο για την προ-

στασία του **Λύκου των Απεννίνων** (Lupo Appennino). Μετά την μικρή μας περιήγηση στο Πάρκο, επισκεπτόμαστε τις εγκαταστάσεις του Κέντρου για την προστασία του λύκου. Ξεναγούμε στο μικρό μουσείο και συγκεντρωνόμαστε στην αίθουσα υποδοχής και ενημέρωσης του Κέντρου για να ακούσουμε τον Γιωαννί να μας εξηγεί για τον τρόπο λειτουργίας του Εθνικού Πάρκου του Αμπρούτσο και στη συνέχεια για τη δομή και τη λειτουργία των Κέντρων για την προστασία της πανίδας του Πάρκου.

Στη συνέχεια μεταφερόμαστε στην «πρωτεύουσα» του Αμπρούτσο, το **Pescasseroli**. Εκεί βρίσκονται τα γραφεία της Κεντρικής Διοίκησης του Πάρκου. Αρχικά ενημερώνόμαστε από τον Γιωαννί και στη συνέχεια επισκεπτόμαστε πρώτα τις εγκαταστάσεις του και μετά το μικρό πάρκο που τις περιβάλλει. Στην υποδοχή μας στις εγκαταστάσεις του Πάρκου μας υποδέχεται ο κ. **Dott. Aldo Di Benedetto**, που είναι ο Γενικός Διευθυντής του.

Λίγη ώρα που μας μένει ελεύθερη, αφιερώνεται σε μια

μικρή βόλτα στα δρομάκια του Pescasseroli.

Τετάρτη 23/06/04

Η τελευταία μέρα της επιμορφωτικής μας επίσκεψης στην Ιταλία ξεκινά με μια περιήγηση στο όμορφο χωριό που μας φιλοξένησε και μια βόλτα στην τεχνητή λίμνη της περιοχής.

Στην αίθουσα του Κέντρου στη Villetta Barrea, παρακολουθούμε ένα video με σκηνές από τη ζωή στο Πάρκο, γίνεται ο απολογισμός της επίσκεψης και συμμετέχουμε όλοι στο τελευταίο magic ring, μέσα σε ένα συ-

ναισθηματικά φορτισμένο, από τον επικείμενο αποχωρισμό, περιβάλλον.

Χαιρετούμε του ανθρώπους του Πάρκου που έμειναν δίπλα μας όλο αυτό το χρονικό διάστημα, δίνουμε υποσχέσεις για νέα συνάντηση, μαζεύουμε τις αποσκευές μας και γεμάτοι με εικόνες και συναισθήματα αναχωρούμε.

Πέμπτη 24/06/04

Πώς όμως μπορεί να κάνει κάποιος ένα ταξίδι στην Ιταλία, ακόμη και τόσο γεμάτο όσο το δικό μας και να αντισταθεί στην πρόκληση να περάσει κάποιες ώρες στην αιώνια πόλη; Άλλωστε το ταξίδι της επιστροφής

μας μας φέρνει πάλι στη Ρώμη. Ένας περίπατος λοιπόν στα αξιοθέατά της πριν την αναχώρηση κλείνει αυτό το πλούσιο σε περιβαλλοντικές εμπειρίες πρόγραμμά μας, με τον καλύτερο τρόπο.

Χρήσιμες πληροφορίες:

► Επιχειρησιακό Κέντρο Υποδοχής Τουριστών: Pescasseroli, 0863912132, fax: 086391955.

► Επιχειρησιακό Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: Villetta Barrea, 086489102, fax: 086489132, (Υπεύθυνος Κέντρου: Giovanni Neto).

► Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.parcoabruzzo.it

► E-mails: pna.international@flashnet.it, info@parcoabruzzo.it

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

οι γνώσεις ξεπερνιούνται,
η τεχνική πάντοτε
οι αισθήσεις ουδέποτε
η φύση ποτέ
Οδυσσέας Ελύτης

Στο πλαίσιο της ανάγκης διασύνδεσης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τα τοπικά περιβαλλοντικά ζητήματα και την κοινωνία, αναλάβαμε την πρωτοβουλία να προωθήσουμε τη διάχυση της μέχρι σήμερα πολύχρονης εμπειρίας μας σε πρακτικές δραστηριότητες, μέσα και έξω από το σχολείο. Έτσι, δημιουργήσαμε τον «**Όμιλο Παιδαγωγικού Προβληματισμού και Δράσης για την Περιβαλλοντική Αγωγή**», η φιλοσοφία του οποίου στηρίζεται σε:

» **πρακτικά εφαρμόσιμες δραστηριότητες,**
» **εναλλακτικές αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές για τον περίγυρό μας, καθώς και στην**
» **προώθηση-προβολή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για καλύτερη ποιότητα ζωής.**

Ο όμιλός μας αποτελεί μη ανταγωνιστική και μη κερδοσκοπική πρωτοβουλία εκπαιδευτικών, ερευνητών, πανεπιστημιακών και άλλων επιστημόνων που ασχολούνται με το περιβάλλον, την περιβαλλοντική αγωγή και εκπαίδευση και την περιβαλλοντική επιμόρφωση. Η λειτουργία του βασίζεται στις αρχές της αυτοοργάνωσης με εναλλακτικές διαδικασίες οριζόντιας επικοινωνίας. Όπως είναι γνωστό, η βιωματική-πρακτική ενσκόληση με τον περίγυρο, το τοπικό περιβάλλον, τις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, τους φυσικούς πόρους του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής, αποτελεί, μέσω της Περιβαλλοντικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, σημαντική ποσοθεματική δραστηριότητα η οποία μεταξύ των άλλων αποβλέπει:

- στην οικοδόμηση γνώσεων για τις περιβαλλοντι-

κές και πολιτιστικές αξίες κάθε περιοχής,
- στην ποιοτική αναβάθμιση του τοπικού περιβάλλοντος, αλλά και
- στην αύξηση των ευκαιριών για βιώσιμη ανάπτυξη στις τοπικές κοινωνίες, μέσω της συμμετοχικότητας, ομαδικότητας, συνεργασίας και εθελοντισμού, ώστε να καλύψει το έλλειμμα της περιβαλλοντικής συνείδησης στην κοινωνία και να διαμορφώσει ευαίσθητους, ανήσυχους και δημοκρατικούς πολίτες. Ωστόσο, η συμμετοχικότητα όλων στα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι ένα από τα προσπατούμενα, ενώ υποστηρικτικά χρειάζεται πάντοτε η κατάλληλη ειδική παιδαγωγική-επιστημονική ομάδα και η αρωγή της από την τοπική κοινωνία και τους φορείς της.

✓ **Τη φιλοσοφία ίδρυσης και λειτουργίας του ομίλου στηρίζουν με τη συμμετοχή τους 60 μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας, 50 Σχολικοί Σύμβουλοι και 50 υπεύθυνα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αγωγής Υγείας πέραν των ιδρυτικών μελών του, οι οποίοι αναφέρονται στην ιστοσελίδα του Ομίλου:**

<http://sfr.ee.teiath.gr/ora/>

» Ήδη ο όμιλος έχει πραγματοποιήσει επιμορφωτικά σεμινάρια με τη συνεργασία των υπευθύνων Π.Ε. των νομών και των υπευθύνων ΚΠΕ στην Αρ. Ολυμπία, στα Χανιά, στον Αγ. Νικόλαο Κρήτης, στο Θέρμο Αιτωλοακαρνανίας, στην Καστοριά και στη Βέροια.

Και ακόμη προγραμματίζονται επιμορφωτικές συναντήσεις στη Σάμο, Κέρκυρα, Χαλκιδική, Αλεξανδρούπολη, Πύργο κ.α.

» Όσοι επιθυμούν να ενταχθούν στις δραστηριότητες του Ομίλου, έρχονται σε επαφή με το γραμματέα Κο Σταύρο Αγαζάνη (stagazanis@sch.gr), καταθέτοντας στο παλιό του ομίλου omilos_agogis@yahoo.gr την εμπειρία τους σε κείμενο, με ήδη δοκιμασθείσα δραστηριότητα ή διατυπώνοντας τη θεματολογία που τους ενδιαφέρει, για να διοργανωθούν σεμινάρια περιβαλλοντικής επιμόρφωσης στην περιοχή τους.

Όμιλος παιδαγωγικού προβληματισμού και δράσης για την περιβαλλοντική αγωγή και επιμόρφωση

του Σταύρου Αγαζάνη

Η Γραμματεία του Ομίλου:

- Δρ. Αρτέμις Αθανασάκης, Σχολικός Σύμβουλος Φυσικών Αθήνας, Διδάσκων στο Μαρά-αλειο Διδασκαλείο του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Δρ. Στυλιανός Φραγκόπουλος, Εφαρμογές Πολυμέσων, Καθηγητής ΤΕΙ Αθήνας.
- Δρ. Μαρία Σωτηράκου, Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ΥΠΕΠΘ
- Δρ. Θεόδωρος Κουσουρής, Περιβαλλοντολόγος, Δ/ντής του Ινστιτούτου Εσωτερικών Υδάτων του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών.
- Καθ. Σπύρος Κρίβας, Συστημική Παιδαγωγική και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών.
- Σταύρος Αγαζάνης, Διευθυντής του Γυμνασίου Καρέα Αττικής
- Κώστας Μαυρέλης, Εκπαιδευτικός, Υπεύθυνος Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Θέρμου, Αιτωλοακαρνανίας.
- Παναγιώτης Σταθόπουλος, Εκπαιδευτικός, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ν. Ηλείας.
- Κυριάκος Λεμπέσης, Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Φιλόλογος

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Αργοναυτών 34, Αργυρούπολη 16452
Τηλέφωνο 210 9959250-51
fax: 109959251
email: acee@otenet.gr

Στις 4 και 5 Δεκεμβρίου 2004 πραγματοποιήθηκε στο Μουζάκι Καρδίτσας με τη συνεργασία και φιλοξενία του ΚΠΕ Μουζακίου, του Δήμου Μουζακίου, του παραρτήματος Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας της ΠΕΕΚΠΕ και των Υπευθύνων ΠΕ Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης των νομών Καρδίτσας, Τρικάλων και Λάρισας η Στ'Εκλογοαπολογιστική Συνέλευση της ΠΕΕΚΠΕ.

Τόσο οι εργασίες της Συνέλευσης όσο και οι παράλληλες εκδηλώσεις της ημερίδας «Αειφορικές δράσεις στις τοπικές κοινωνίες» χαρακτηρίστηκαν από: μεγάλη συμμετοχή μελών από όλη τη χώρα, πολύ καλό κλίμα συνεργασίας και συναδελφικότητας, ζωηρό ενδιαφέρον και δημιουργικό διάλογο. Κατατέθηκε πλήθος προτάσεων, ενώ ιδιαίτερα καλή εντύπωση προκάλεσαν οι παρουσιάσεις των δράσεων των παραρτημάτων της Ένωσης. Επίσης εκφράστηκε η ικανοποίηση για την επιτυχία του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ένωσής μας στο οποίο πήραν μέρος 530

σύνεδροι και η ευχή για ενεργοποίηση όσο γίνεται μεγαλύτερου αριθμού συναδελφών και από τις τρεις βαθμίδες για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της Ένωσης σε όλα τα επίπεδα δράσεων και συνεργασιών. Ιδιαίτερα τονίστηκε η ανάγκη: πραγματοποίησης καταστατικής συνέλευσης για εκσυγχρονισμό του καταστατικού, θεσμοθέτησης ετήσιας Πανελληνίας συνάντησης των προέδρων των παραρτημάτων για καλύτερο συντονισμό του έργου, ενεργειών στήριξης του περιοδικού, διεύρυνσης του θεσμού των θερινών σχολείων και ανάπτυξης διαλόγου με το ΥΠΕΠΘ για την επίλυση σειράς ζητημάτων. Η Εξελεγκτική Επιτροπή εκφράστηκε εγκωμιαστικά για την τάξη και την ακρίβεια των στοιχείων που αφορούσαν στην οικονομική διαχείριση.

Σύμφωνα με το πρακτικό αριθμός 6/5-12-2004 της Εφορευτικής Επιτροπής που ομόφωνα εξέλεξε η Γενική Συνέλευση, τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας που ακολούθησε για την εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου και Εξελεγκτικής Επιτροπής έχουν ως εξής:

(70 φάκελοι ταχυδρομικής ψηφοφορίας δεν έγιναν δεκτοί επειδή δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις σύμφωνα με το καταστατικό και την προκήρυξη των εκλογών π.χ. επειδή δεν περιείχαν φωτοτυπία ταυτότητας, είχαν ψηφοδέλτιο εκτός του μικρού φακέλου, δεν περιελαμβάνοντο στις καταστάσεις που παρέδωσαν τα παραρτήματα κτλ.)

Επί 780 τελικώς κανονικά ψηφισάντων βρέθηκαν 6 άκυρα ψηφοδέλτια.

Α. για το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) εκλέγονται οι :

1. ΦΑΡΑΓΓΙΤΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	με 422	σταυρούς προτίμησης
2. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ	282	>>
3. ΠΗΛΙΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	209	>>
4. ΣΚΡΙΝΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	195	>>
5. ΜΑΡΔΙΡΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	188	>>
6. ΛΕΜΠΕΣΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ	153	>>
7. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	137	>>
8. ΚΑΛΑΙΤΖΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	133	>>

με αναπληρωματικά μέλη :

1. ΦΑΡΜΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ	125	>>
2. ΝΤΑΝΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ	116	>>
3. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ	78	>>
4. ΣΑΛΑΠΑΤΑΡΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ	75	>>

Οι υπόλοιποι υποψήφιοι έλαβαν τους εξής σταυρούς προτίμησης ο καθένας:

ΤΖΙΟΤΖΙΟΥ-ΜΗΛΙΩΝΗ ΕΛΕΝΗ	70
ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΝΑ	55
ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ	42
ΣΤΥΛΙΑΝΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	34
ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ ΕΛΕΝΗ	33
ΜΟΥΡΙΚΗ ΕΛΕΝΗ	27
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	25
ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	25
ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	24
ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΑΡΙΤΩΝ	16
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	15
ΜΠΟΥΤΣΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	10
ΤΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	5

Β. για την Εξελεγκτική επιτροπή εκλέγονται οι :

1. ΟΡΕΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	με 350	Σταυρούς προτίμησης
2. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΝΙΚΟΣ	255	>>
3. ΠΕΡΔΙΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ	161	>>
με αναπληρωματικό μέλος τον :		
1. ΠΛΕΣΣΑ ΓΙΑΝΝΗ	109	>>

Ο Πρόεδρος και ο Γραμματέας του απερχόμενου Δ.Σ. θα εισηγηθούν στο νέο ΔΣ για λόγους διεύρυνσης της συμμετοχής και ενίσχυσης της δημοκρατικής αντιπροσώπευσης τον ορισμό των τεσσάρων εκλεγμένων αναπληρωματικών μελών του ΔΣ ως μελών εθνικών συντονιστικών επιτροπών και ομάδων εργασίας του ΔΣ με αντικείμενα που θα προσδιορισθούν μετά τη συγκρότησή του σε σώμα.

Ο Γενικός Γραμματέας του απερχόμενου ΔΣ
Στεφανόπουλος Νίκος

Ο Πρόεδρος του απερχόμενου ΔΣ
Φαραγγιτάκης Γιώργος

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

ΠΕΕΚΠΕ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ για την
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΤΡΑ 19/4/2004

ΠΡΟΣ
Το Δ.Σ. της ΠΕΕΚΠΕ
Τις Διοικούσες επιτροπές
των Παραρτημάτων της ΠΕΕΚΠΕ

Αγαπητοί συνάδελφοι

Μετά την τελευταία κινητικότητα που παρατηρήθηκε στην ΠΕΕΚΠΕ και την παραίτηση από το Δ.Σ. των Διον. Μεσσάρη και Ντίνα Σχίζα επισημαίνουμε τα παρακάτω:

1. Συμφωνούμε με τις παρατηρήσεις που αναφέρονται στα κείμενα παραίτησης των Δ. Μεσσάρη και Ντίνα Σχίζα. Η απάντηση, από τον Πρόεδρο της ΠΕΕΚΠΕ, δεν αναιρεί τίποτα από όσα γράφονται και δείχνει ότι δεν έγιναν κατανοητές οι διαφορετικές απόψεις που σχετίζονται με Δημοκρατικές διαδικασίες.

2. Παρατηρείται το φαινόμενο του μη δομημένου διαλόγου, έτσι ώστε ο καθένας να θεωρεί στην ΠΕΕΚΠΕ απόφαση και θέση οτιδήποτε που μπορεί να εκπορευτεί άλλες φορές από έναν ή από λίγους ή από περισσότερους. Αποτέλεσμα αυτού είναι τα μέλη και τα παραρτήματα να παρακολουθούν, χωρίς να συμμετέχουν στη διαμόρφωση απόψεων ή συμμετέχουν περιορισμένα, αποσπασματικά και χωρίς κανέ να σύστημα.

3. Τις περισσότερες φορές δεν γνωρίζουμε εάν οι απόψεις που εκφράζονται ή το έργο που υλοποιείται είναι του ΥΠΕΠΘ, της ΠΕΕΚΠΕ, του Δ.Σ., του Προέδρου της ΠΕΕΚΠΕ, μερικών της ΠΕΕΚΠΕ, των ΚΠΕ, των Υπευθύνων και μεπερδούνται οι ρόλοι χωρίς αυτοί να είναι διακριτοί.

Για παράδειγμα στις αποφάσεις του ΥΠΕΠΘ για το Συντονιστικό Κέντρο Π.Ε., για τη συνεργασία με τις Μ.Κ.Ο. και τα Πανεπιστήμια, για την επιμόρφωση στην Π.Ε., την ευέλικτη ζώνη και τόσα άλλα, ποιες είναι οι θέσεις της ΠΕΕΚΠΕ και πως προέκυψαν; Όλα τα παραπάνω αποτελούν νέες πολιτικές (της τελευταίας χρονιάς) και δεν συζητήθηκαν σε κάποιο όργανο της

ΠΕΕΚΠΕ, ώστε να υπάρχουν τεκμηριωμένες θέσεις.

4. Σε όλες αυτές τις διαδικασίες, τα παραρτήματα, που αποτελούν και την καρδιά του διαλόγου, δεν μπορούν να παίξουν ουσιαστικό και θεσμικό ρόλο, απλά μπορούν να στείλουν κάποια πρόταση ή ένα κείμενο χωρίς δεσμεύσεις από κανέναν.

Δεν είναι δυνατό μια φορά στα δυο χρόνια στην εκλογοπολογιστική συνέλευση να παράγονται θέσεις και να γίνεται διάλογος.

5. Η ΠΕΕΚΠΕ μεγάλα, δυνάμωσε και ξέφυγε από τα πλαίσια της μικρής ομάδας, με αποτέλεσμα το καταστατικό να χρειάζεται πλήρη αλλαγή στα πλαίσια καταστατικών οργανώσεων που έχουν εθνική εμβέλεια και τοπικά παραρτήματα.

Ένα καταστατικό που θα δίνει αρμοδιότητες και λόγο στις τοπικές ενώσεις και θα περιλαμβάνει δομημένο διάλογο σε όλα τα επίπεδα και μέθοδο που ο διάλογος θα γίνεται θέση.

6. Προς το παρόν ούτε τυπική υπόσταση δεν έχουμε σαν παραρτήματα με αποτέλεσμα να λειτουργούμε χωρίς τις προδιαγραφές μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης και ίσως να αντιμετωπίσουμε προβλήματα με τις οικονομικές υπηρεσίες του Δημοσίου, όταν παίρνουμε συνδρομές και οργανώνουμε δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

7. Δεν υπάρχει ολοκληρωμένη και καταγεγραμμένη πρόταση για το θεσμικό πλαίσιο, την οποία να έχει στα χέρια του κάθε μέλος, και να μην ασχολούμαστε συνέχεια με αυτό.

Το Παράρτημα της Θεσσαλονίκης έκανε μια καλή δουλειά, αλλά εφόσον δεν υπάρχει δομημένος δημοκρατικός διάλογος σε όλα τα Παραρτήματα, δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι αυτό που βγαίνει στο τέλος από το Δ.Σ. αποτελεί και θέση της ΠΕΕΚΠΕ. Αλλά φαίνεται ότι οι θέσεις διαμορφώνονται ανάλογα με τις περιστάσεις και τις απόψεις ολίγων.

8. Δεν αισθανόμαστε το Δ.Σ της ΠΕΕΚΠΕ να μας δίνει τη φρεσκάδα, τον αέρα, τη δημιουργικότητα, τη χαρά και το όραμα που απαιτεί μια εθελοντική οργάνωση μακριά από γρανάζια της εκάστοτε εξουσίας και το συγχρονισμό με τον περιορισμένο ορίζοντα των δομών της διοίκησης.

9. Δεν έχουμε ενημέρωση από το νέο Δ.Σ. και τον προγραμματισμό του, όταν σε άλλα θέματα που δεν είναι και θέματα ακριβώς της ΠΕΕΚΠΕ υπήρξαν ά-

Το τελευταίο εξάμηνο του 2004, με αφορμή την έκδοση νέων υπουργικών αποφάσεων που αφορούσαν την Π.Ε, αλλά και των παραιτήσεων δύο μελών του Κεντρικού Δ.Σ (Διονύση Μεσσάρη και Ντίνας Σχίζα), εξαιτίας κυρίως δυαλειουργιών της Ένωσης μας, αναπτύχθηκε ένας έντονος και ενδιαφέρον διάλογος-κυρίως στο Διαδίκτυο- μεταξύ των μελών. Αντιπαραθέσεις και διαφωνίες ήρθαν στην επιφάνεια, εκφράζοντας, κατά βάση, την αγωνία όλων, για την εξέλιξη του θεσμού της Π.Ε, αλλά και τη λειτουργία και το ρόλο της ΠΕΕΚΠΕ.

Λόγω μεγάλης καθυστέρησης της έκδοσης του περιοδικού, λυπούμαστε ειλικρινά, για το ανεπίκαιρο της δημοσίευσης των παραιτήσεων των μελών του Δ.Σ.

Ωστόσο για να γίνουν κατανοητά τα θέματα που προκύψανε και συνεχίζουν να απασχολούν την Ένωση μας, δημοσιεύουμε το συμπυκνωμένο κείμενο του Παραρτήματος Δυτ. Ελλάδας, όπου αναπτύσσονται θέσεις και εκφράζονται ανάγκες για καταστατικές αλλαγές στην ΠΕΕΚΠΕ, για το καλό της ίδιας της Ένωσης αλλά και του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Από τη Σύναξη

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Συνέχεια σελ. 30

μεσα αντανακλαστικά και απαντήσεις.

10. Εφόσον θέλουμε να είμαστε μη κυβερνητική οργάνωση και όχι κυβερνητική και να έχουμε διακριτούς ρόλους πρέπει:

- Να αποκτήσουμε σύγχρονο καταστατικό που θα ανταποκρίνεται στην παρούσα κατάσταση με ουσιαστική πρωτοβουλία στις τοπικές ενώσεις (παραρτήματα).
- Να τοποθετήσουμε την ΠΕΕΚΠΕ στο χώρο της, ως μη κυβερνητική οργάνωση που δεν μπορεί να κυβερνά αλλά να προτείνει, να ελέγχει και να δημιουργεί.
- Να αυτοπεριοριστούμε ως άτομα στους διακριτούς ρόλους μας, και, αν δεν μπορούμε να το κάνουμε αυτό, να προσφέρουμε καλές υπηρεσίες επιλέγοντας ένα και μόνο ρόλο.
- Να φύγουμε μπροστά με αρχές, όραμα και δημιουργική, θετική διάθεση ώστε να εμπνεύσουμε τα μέλη και όχι να τα αποθαρρύνουμε.

Τα παραρτήματα είναι δημιουργικά, τραβάνε μπροστά και μέσω των μελών τους κάνουν θαυμάσια πράγματα σε όλη την Ελλάδα, αλλά όλα αυτά θέλουν ένα δέσιμο, μια ουσιαστική σύνδεση για να εκφραστεί αυτή η δυναμική και πάντα με τον αέρα και τη φρεσκάδα μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης.

Στο διάλογο αυτό χρειάζονται οι απόψεις όλων και ευχόμαστε το νέο καταστατικό να δώσει αυτή τη δυνατότητα. Εμείς θα αγωνιστούμε για αυτό πιστεύοντας ότι η διαφορετική άποψη είναι αφορμή υγιούς διαλόγου και σύνθεσης.

Το Δ.Σ. του Παραρτήματος Δυτ. Ελλάδας

Μεσαόρης Διονύσης (Πρόεδρος)
Σακοβέλη Πηνελόπη (Αντιπρόεδρος)
Βλάχος Γιάννης (Αντιπρόεδρος)
Παπασαωτηροπούλου Κων/να (Αντιπρόεδρος)
Παπαιωάννου Ιωάννα (Γραμματέας)
Διαλυνάς Γιώργος (Ταμίας)
Αντωνοκοπούλου Ελένη (Μέλος)
Μπάντιος Δημήτρης (Μέλος)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

Ευχαριστήριο

Είναι σημαντικό κατόρθωμα να φτάσει στα χέρια μου μετά από δύο ολόκληρα χρόνια φάκελος από το Παραρτήμα Αττικής της ΠΕΕΚΠΕ της οποίας είμαι μέλος από την πρώτη στιγμή ίδρυσής του. Η χαρά μου ήταν πολύ μεγάλη γιατί δεν έλαβα ένα φάκελο αλλά τρεις μεγάλους και ένα μικρό ταυτοχρόνως. Μάλιστα δεν ήταν ταχυδρομικά αλλά χέρι με χέρι. Αγαπητός συνάδελφος τους έφερε στο σχολείο (1ο Γυμνάσιο Βούλας) που εργάζομαι. Δεν βρήκε έμμεσα προσωπικά και τους άφησε στην φύλακα του σχολείου. Εγώ βρισκόμουν εκείνη τη στιγμή στο Αμφιθέατρο του σχολείου για τον εορτασμό της γιορτής της σημαίας και της επετείου του ΟΧΙ. Μάλιστα αγαπητά μέλη της Δ. Ε. του Παραρτήματος Αττικής της ΠΕΕΚΠΕ, ο συνάδελφος αυτός έφερε τους τέσσερες φακέλους στο σχολείο την 26η Οκτωβρίου 2004. Με χαρά τους ανοίγω και βλέπω τι περιέχουν και σας το περιγράφω:

1. το τεύχος 30, Χειμώνας 2004 του περιοδικού «για την περιβαλλοντική εκπαίδευση», επέιγον ενημερωτικό ΟΙΚΟ του Παραρτήματος τεύχος 3, Μάιος 2004 και την 2η Ανακοίνωση για το 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ, Αθήνα 12 Μαΐου 2004 Αρ.πρωτ.51.

2. το τεύχος 31, άνοιξη-καλοκαίρι 2004 του περιοδικού «για την περιβαλλοντική εκπαίδευση», άκρως εκπαιδευτικό του Παραρτήματος Αττικής τεύχος 22, Σεπτέμβριος 2004 και την έκδοση «Συλλογή των Ελληνικών Βιβλίων, των Διοικητικών Διατριβών & του Εκπαιδευτικού Υλικού που έχει γραφεί για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (2η εμπλουτισμένη έκδοση) της ΠΕΕΚΠΕ Παραρτήμα Αττικής 2004».

3. το τεύχος 29, καλοκαίρι φθινόπωρο 2003 του περιοδικού «για την περιβαλλοντική εκπαίδευση», άκρως εκπαιδευτικό του Παραρτήματος Αττικής τεύχος 21, Φεβρουάριος 2004. και

4. 1. Αριθμ. Πρωτ. 101 Πρόσκληση Στ Εκλογοαπολογιστικής Συνέλευσης της ΠΕΕΚΠΕ, έγγραφο 2, Αριθμ. Πρωτ. 102 Αθήνα 1η Οκτωβρίου 2004 Διευκρινήσεις Πληροφορίες για την Στ Εκλογοαπολογιστικής Συνέλευσης της ΠΕΕΚΠΕ, έγγραφο 3 Αριθμ. Πρωτ. 103 Αθήνα 1 Οκτωβρίου 2004, Οδηγίες για Υποβολή Υποψηφιοτήτων για το Δ.Σ. και την Ε.Ε. της ΠΕΕΚΠΕ που έληγε στην Δευτέρα 25η Οκτωβρίου, έγγραφο 4, Δήλωση Υποψηφιοτήτων.

Αγαπητά μέλη της ΔΕ του Παραρτήματος σας ευχαριστώ πολύ που δεν ταχυδρομήσατε τις επιστολές αυτές στις διευθύνσεις της οικίας μου και του σχολείου (1ο Γυμνάσιο Βούλας) που εργάζομαι και που σας τις έχω δώσει (α) σε προσωπικό επίπεδο (πρόσωπο με πρόσωπο) τρεις φορές, (b) την έχετε λάβει επαγγελματιών στα προσωπικά σας e-mail, γιατί πάντα υπογράφω με τον ίδιο τρόπο τα μηνύματα που αποστέλλω και (c) σας τις έδωσα παρουσία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΠΕΕΚΠΕ στην συνάντηση στο ΚΠΕ Αργυρούπολης εδώ και δύο χρόνια ταλάχιστον όταν διαμαρτυρήθηκα εντόνως για την μη αποστολή των δελτίων, των περιοδικών και λοιπών ενημερωτικών επιστολών της ΠΕΕΚΠΕ προς τα μέλη της. Μάλιστα δε έχετε και την προηγουμένη Διεύθυνση κατοικίας που έμμεσα πριν από τέσσερα χρόνια και που ούτε και εκεί μου ταχυδρομήσατε ποτέ επιστολή σας.

Φαίνεται ότι οι προσπάθειές σας για την έγκυρη και νομότυπη ενημέρωση των μελών της ΠΕΕΚΠΕ πιάνουν τόπο.

Με αγωνιστικούς χαιρετισμούς και καλή Γενική Συνέλευση
Βασίλης Ψαλλιδάς, Φυσιογνώστης

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ενημέρωση

Δύο περιβαλλοντικά συνέδρια, ένα διεθνές και ένα ελληνικό, διοργανώνονται ταυτόχρονα στη Θεσσαλονίκη.

Το 2ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Μακεδονίας θα πραγματοποιηθεί στη Θεσσαλονίκη από 8 έως 12 Οκτωβρίου 2005. Για τις εργασίες που πρόκειται να παρουσιαστούν στο συνέδριο, θα πρέπει να υποβληθεί περίληψη (προθεσμία: 28.2.05). Τα πλήρη κείμενα των εργασιών θα δημοσιευθούν στα Πρακτικά του συνεδρίου. Λεπτομέρειες για την προετοι-

μασία των περιλήψεων, των κειμένων των εργασιών και το σχετικό χρονοδιάγραμμα θα περιληφθούν στην 1η Ανακοίνωση του συνεδρίου καθώς και στο διαδίκτυο www.eex.gr

Το 2ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Μακεδονίας θα πραγματοποιηθεί παράλληλα (στις ίδιες ημερομηνίες και σε διαφορετικές αίθουσες του ίδιου χώρου) με το 13ο Διεθνές Συμπόσιο (13th International Symposium on Environmental Pollution and its Impact on Life in the Mediterranean

Region) της Μεσογειακής Επιστημονικής Ένωσης Προστασίας Περιβάλλοντος MESAEP.

Για τις εργασίες που πρόκειται να παρουσιαστούν στο διεθνές συνέδριο, θα πρέπει να υποβληθεί περίληψη (προθεσμία: 4.4.05). Τα πλήρη κείμενα των εργασιών θα δημοσιευθούν, έπειτα από κρίση, στο διεθνές περιοδικό Fresenius Environmental Bulletin.

Λεπτομέρειες για την προετοιμασία των περιλήψεων, των κειμένων των εργασιών και το σχετικό χρονοδιάγραμμα θα περιληφθούν στην 1η Ανακοίνωση του διεθνούς συνεδρίου καθώς και στο διαδίκτυο www.mesaep.net

Δρ. Κώστας Νικολάου

Πρόεδρος της MESAEP (13th International Symposium) και
Συντονιστής του 2ου Περιβαλλοντικού Συνεδρίου Μακεδονίας

Στο επόμενο τεύχος, το αφιέρωμα στο 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ

**Δύο
περιβαλλοντικά
συνέδρια
(διεθνές
και ελληνικό)
ταυτόχρονα στη
Θεσσαλονίκη με
συνδιοργάνωση
της ΠΕΕΚΠΕ**

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

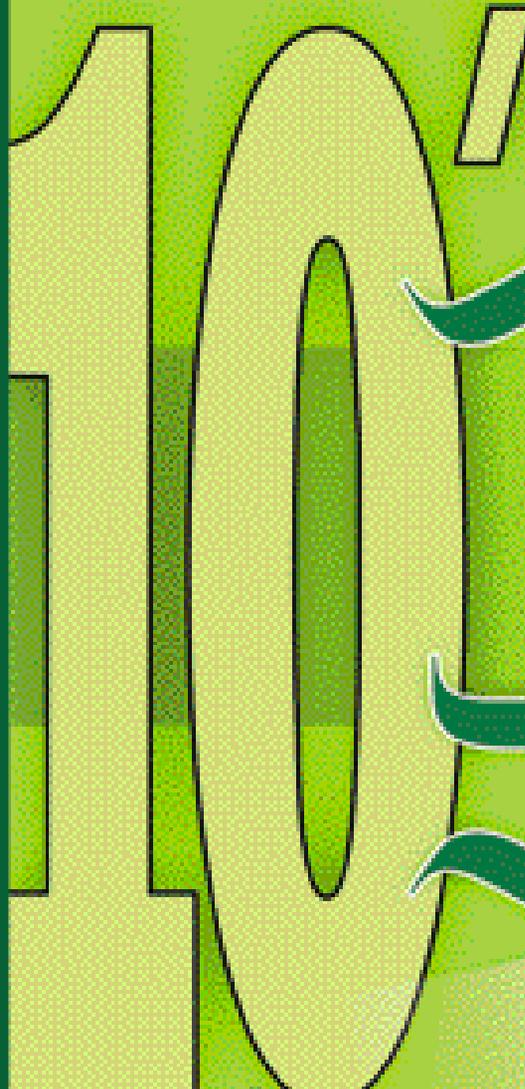
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ
Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

1994
2004

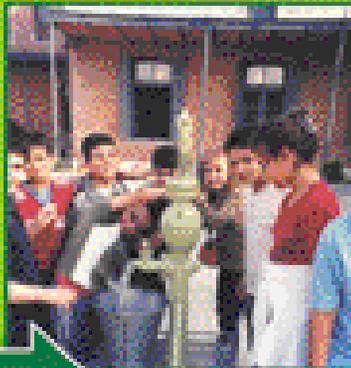
10 χρόνια κυκλοφορίας

ΓΙΑ ΤΗΝ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

στην
υποστήριξη
της
ανταλλαγής
των
εμπειριών
με στόχο
τη δράση

στην αναζήτηση
του παιδαγωγικού
και εκπαιδευτικού
σχεδιασμού της
Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης

στην
προσπάθεια
να αλλάξουμε
τη σχέση
του ανθρώπου
με τη φύση

χρόνια

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Καλλιθέας 14, Μαρούσι 15122
Γραφείο: Πλάτ. Καραϊσκάκη 84, Βουλιάς
Διευθυντήριο: Τ.Θ. 90887, Αθήνα 115 27
Τηλ.: +30 210 209 150
e-mail: info@pkkpe.gr, konstantinos@pkkpe.gr

